

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904.

Andra Kammaren.

N:o 41.

Onsdagen den 20 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *E. F. V. Meyer* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående inköp af beskickningshus i Madrid.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 3.

Efter föredragning af herr *D. K. Bergströms* anhållan att till herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet få framställa spörsmål blef berörda anhållan af kammaren bifallen.

Vidare föredrogs och bifölls herr *H. G. Hjärnes* anhållan att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa spörsmål.

§ 4.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motioner hänvisades herr *P. O. Lundells* motion, n:o 268, till särskilda utskottet n:o 2 och herr *P. P. Waldenströms* motion, n:o 269, till kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

§ 5.

Föredrogs Första Kammarens protokollsutdrag n:o 196, och beslöt kammaren hänvisa ifrågavarande ärende till kammarens tillfälliga utskott n:o 3.

§ 6.

Till afgörande förelåg statsutskottets utlåtande n:o 6, angående reglering af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet.

Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.

Punkten 1:o.)

I fråga om *mom. a)* yttrade

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Jag skall först anhålla att till statsutskottets herrar ledamöter få framföra min tacksamhet för det välvilliga behandlingssätt, den kungl. propositionen angående anslagen till femte hufvudtiteln äfven i år fått röna.

Hvad då särskildt denna första punkt angående ökning af officerskåren beträffar skall jag anhålla att få säga några ord.

Statsutskottet har enhälligt afstyrkt Kungl. Maj:ts förslag att öka officerskåren med 15 och endast tillstyrkt en ökning af 7. Jag ber med anledning häraf få nämna, att i närvarande stund förhållandet är det, att det finnes ett så stort antal vakanser inom officerskåren som 47, och under detta och nästkommande år kommer detta antal antagligen, på grund af att en del falla för åldersgränsen eller af annat skäl afgå, att ytterligare ökas med 6 eller 8. Men i år komma ifrån kungl. sjökrigsskolan antagligen att utgå 21 kadetter som officerare, och nästa år utgå därifrån omkring 31 eller 32 officerare. Nästa höst, d. v. s. 1905, skulle alltså ifrån sjökrigsskolan hafva utgått omkring 50 officerare, och detta tillskott fyller således i det allra närmaste antalet vakanser. År 1906 utgå ifrån sjökrigsskolan omkring 32 eller 33 officerare. Om det nu endast blir en tillökning med 7 officerare i år, blir, därest icke Riksdagen nästa år beviljar medel till ett högst betydligt antal officersplatser, följden den, att det olyckliga förhållandet inträffar vid flottan, att där uppstår en hel del surnumerärer, och det är mer än beklagligt.

Då emellertid statsutskottet, som förut nämndt, varit enhälligt i denna fråga, kan jag nu endast uttrycka den lifliga förhoppningen, att Riksdagen nästa år måtte medge, att officerskåren ökas med så många officerare, att några surnumerärer på hösten 1906 icke må finnas vid flottan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter föredragning af *mom. c)* anförde

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Uti denna punkt har statsutskottets ledamöter varit af olika meningar, i det att Första Kammarens

ledamöter tillstyrkt hela antalet äskade nummer för sjömanskåren, under det att Andra Kammaren strukit 55 man.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*
(Forts.)

Om nu medel till anställande af dessa 55 man icke af Riksdagen beviljas förrän nästa år, skulle de följaktligen icke kunna antagas förrän 1906; och då bruket inom flottan är att antaga manskap omkring den 1 februari, och just vid den tiden 1906 »Oscar den andre» enligt kontraktet blir färdig, skulle det således inträffa, att dessa 55 man komme att antagas samma dag som det fartyg, för hvilket de äro afsedda, blir färdigt.

Det är alldeles klart, att detta folk icke är lämpligt att tagas ombord på ett pansarfartyg. Visserligen har statsutskottet påpekat, att dessa 55 man kunna fördelas på flere fartyg, så att icke så många alldeles utbildade komme på samma fartyg, men dessa 55 man äro i alla fall 55 alldeles utbildade män. Ombord på ett modernt krigsfartyg finnes ju, som bekant, en sådan massa komplicerade maskiner, att det kräves fullt utbildadt manskap.

Som herrarne veta, så åtgår för utbildandet af en första klassens sjöman öfver tre år. Då kostnaden för anställandet af dessa 55 man icke kan vara särskildt afskräckande, får jag för min del på det varmaste hemställa, att kammaren ville bifalla Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Ytterligare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. d)–f).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid föredragning af *mom. g)* begärdes ordet af

Herr Natt och Dag, som yttrade: Herr talman, mina herrar! När vid behandlingen af fjärde hufvudtiteln en denna ungefär motsvarande motion blef af båda kamrarna afslagen, kan det måhända synas icke föreligga skäl att offra några ord på den nu förevarande. Men, mina herrar, jag skall be att få framhålla, att det är en väsentlig olikhet mellan den motion, som väckts beträffande arméens underofficerare och den motion, jag och mina medmotionärer afgifvit beträffande flottans och kustartilleriets såväl underofficerare som underofficerskorpraler. Det är särskildt om dessa sistnämnde, jag nu vill yttra några ord.

Underofficerskorpralerna hafva en månadslön af 30 kronor och en dagaflöning af 80 öre, hvarjämte under viss tjänstgöring någon ökning i dagaflöning tillkommer dem. De ha icke, såsom utskottet säger i sitt utlåtande, under de senare åren vid flera tillfällen erhållit löneförbättring. Sådan har kommit underofficerarne till del, men icke dessa underofficerskorpraler.

Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.

(Forts.)

Underofficerskorpralerna äro manskap, som står kvar i nummer, men i själfva verket förrätta underofficers tjänst. De kunna icke komma till sin grad förr än efter vid kustartilleriet 5 års och vid flottan 7 eller 8 års tjänstgöring och efter aflagd underofficers-examen. De innehafva således den ålder vid befordran till underofficerskorpraler, att de kunna ha fullt grundade anspråk på att komma i åtnjutande af sådana aflöningsförmåner, att de kunna bilda familj. Detta kunna de nu icke. Och dessa svagt aflönade, men väl utbildade män lämna därför militärtjänsten för att i privata anställningar söka de högre löneförmåner, som i deras tjänst äro dem förmenade. Man kan icke undra däröfver, att dessa underofficerskorpralsbeställningar icke kunna hållas fulltaliga, enär underofficerskorpralerna anse, att de icke erhålla närmelsevis den aflöning, hvartill de gjort sig förtjänta.

Jag har satt mig i förbindelse med en del underofficerskorpraler för att erhålla kännedom om skälen, hvarför de icke vilja stanna kvar. Jag har därvid fått det svaret, att den hufvudsakliga anledningen till att endast ett fåtal korpraler eller första klassens sjömän visa benägenhet att kvarblifva i tjänst för vinnande af underofficerskorpralsbeställning är af ekonomisk natur. »Som löneförhållandena äro nu» — heter det i ett bref till mig från åtskilliga underofficerskorpraler — »torde det lätt kunna inses, att aflöningen är för knappt tilltagen, helst om man tar i betraktande, att, under nuvarande ringa utsikter till uppflyttning, man som underofficerskorpral hinner till en ganska mogen ålder till och med då man kan göra anspråk på att bilda eget hem, hvilket under nuvarande dyra lefnadsomkostnader och knappa löneförhållanden näppeligen låter sig göra».

Det är således önskan hos dem att bilda egna hem, som föranleder att de, hvilka först vid 28 eller 30 år kunna vinna befordran till underofficerskorpral, i så stort antal lämna tjänsten.

Under nuvarande förhållanden anser jag mig dock icke kunna yrka bifall till min motion, enär utskottet enhälligt afstyrkt densamma. Men jag vill framhålla, att det varit en väsentlig skillnad mellan underofficerarne, som senast i fjol erhöilo löneförbättring, och underofficerskorpralerna, hvilka senare icke på många år ernått någon förbättring i sina aflöningsförmåner.

Vidare förekom ej. Utskottets hemställan bifölls.

I fråga om *mom. h*), som härefter föredrogs, anförde:

Herr Hedin: Herr talman! Jag skall till en början yttra några ord om ett par detaljfrågor för att sedan öfvergå till någonting af mera allmänt syfte.

Den ena gäller de stackars båtsmännen, som, inkallade hit till en långvarig tjänstgöring — ett år eller två —, hafva en af-

löning, korpralerna af 16 och de öfriga männen af 10 öre om dagen. Under tiden är familjen hänvisad att sköta sig och hemmet så godt den förmår. Ty hvad belopp kan väl af denna aflöning af tio öre om dagen gå hem till den? Det är underligt, huru bedömandet af penningvärdet, hvars sjunkande föranleder beviljande af dyrtidstillägg och förberedande af definitiva löneförhöjningar, huru uppfattningen af penningvärdet hastigt förändras, när det blir fråga om de lägst aflönade i samhället. Då räcka tio öre enligt mångas föreställning lika långt som tio kronor eller ett hundra kronor för en annan. Jag har för några dagar sedan talat vid en af dessa båtsmän. Och jag bör anmärka, att det var en i högsta grad förnöjsam man. Det var någon, som hvarken är van att klaga eller har någon lust att klaga. Ty när jag frågade honom om en del andra förhållanden, jag minnes särskildt beträffande mathållningen, så svarade han: »Den är mycket bra. Vi hafva ingenting att klaga öfver.» Det var endast detta bekymmer: Huru skulle de kunna hjälpa familjen något, då de äro fullständigt upptagna af tjänstgöringen här och endast ytterst sällan och undantagsvis hafva någon liten extra förtjänst? Jag skulle vilja anhålla hos herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet, att han tager detta i öfvervägande ju förr dess hellre, och om ingenting kan göras nu — hvilket dock icke torde vara alldeles omöjligt —, att han då har saken i minne såsom föremål för framställning till nästkommande Riksdag.

Det är en annan detaljfråga, som måhända bör väckas lämpligast från Kungl. Maj:ts sida; jag har dock hört uttalas den meningen, att det måhända också kan vara bättre, att den påpekas från enskildt håll. Det är säkerligen bekant för samtliga kammarens ledamöter, att det är en allmänt gällande — man skulle kunna kalla den — internationell sed, att när till en örlogshamn, till en hamn, där några representanter af flottan äro stationerade, ankommer ett främmande örlogsfartyg eller eskader, det anses för alldeles oundgängligt, att de på platsen varande, där stationerade officerare skola mot befälet på den främmande örlogsmannen visa någon uppmärksamhet i form af t. ex. en middagsbjudning eller någonting sådant. Jag håller före, att det är en sed som är vacker och som visst icke bör önskas bort. Men det är alldeles orimligt, att denna representationskostnad på det allmännas vägnar skall drabba personer, som sannerligen icke äro aflönade med hänsyn till sådana extra utgifter. Detsamma är ju förhållandet — och det lär kunna föranleda högst betydande kostnader — när chefen på ett svenskt örlogsfartyg eller chefen för en liten eskader har samma älliggande, som han hvarken kan eller vill undandraga sig, i en främmande hamn. Det kan ju icke vara tvifvel, att Riksdagen skall anse sig skyldig att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande för sådana fall den för visso icke betydande summa, som kan behövas — en summa som dock

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.*

(Forts.)

är betydande för den, som icke har någonting annat att taga af än sin ganska måttliga aflöning. Vidare synes det mig alldeles gifvet, att det icke kan möta den allra ringaste svårighet att meddela ett sådant bemyndigande för Kungl. Maj:t under sådana villkor, som förebygga snart sagdt hvarje möjlighet af missbruk.

Men efter detta, herr talman, skulle jag vilja göra några anmärkningar af ett allmänare syfte.

Jag bör tillägga till hvad jag yttrat angående båtsmännen, att jag har hört en uppgift, som det är mig på samma gång svårt att tro och svårt att betvifla, att nämligen framställningar från personer i deras ställning, som inlämnats till en öfverordnad myndighet och kanske passerat genom några sådana händer, ehuru ställda till Kungl. Maj:t, aldrig kommit fram till Kungl. Maj:t. Uppgiften är lämnad mig under sådana omständigheter, att jag har svårt att betvifla den. Men å andra sidan är det också svårt att tro, att några myndighetshafvande på Skeppsholmen i Stockholm skulle tillåta sig att omintetgöra den urgamla petitionsrätt, som tillkommer hvarje svensk medborgare. Skulle, såsom någon påstår, detta vara lofgifvet genom några påbud af Kungl. Maj:t, så frågar jag: Hvem kan det väl hafva varit någon gång i tiden, som narrat Kungl. Maj:t att sätta sitt namn under en sådan författning? Denna rättighet, den missbrukas, men af sådana, som absolut icke hafva någon sådan rättighet, nämligen vissa offentliga institutioner här i landet. Sålunda hafva vi sett kyrkomötet inlåta sig på framställningar till Kungl. Maj:t, hvarvid detta har i alldeles förvånande grad gått utanför gränserna af sin befogenhet. En offentlig institution som denna har sin befogenhet utstakad i en af Kungl. Maj:t och Riksdagen antagen lag; och i hvilka ämnena kyrkomötet icke har att deltaga med Kungl. Maj:t och Riksdagen i lagstiftningsåtgärder men befogenhet att till Kungl. Maj:t ingå med hemställanden, det är i författningen utstakadt. Och utöfver det området har kyrkomötet lika litet någon s. k. petitionsrätt, som t. ex. landsting äga rätt att ingå med framställningar i ämnen, som falla utanför landstingens befogenhet enligt lag att befatta sig med. Kungl. Maj:t var icke lika oförsiktigt blid, det är nu jämt 40 år sedan, då ett landsting — kanske det till och med var ett par landsting — tog sig före att med tydligt öfverskridande af sin lagliga befogenhet vilja opinera i den då hvilande representationsfrågan. Kungl. Maj:t lät sin civilminister, med åberopande af Kungl. Maj:ts befallning, genom ett cirkulär erinra landstingen om att de icke hade att lägga sig i sådana frågor, hvilka, såsom denna, beröra hela landets — och icke särskildt länets — angelägenheter. Nu hafva vi sett kyrkomötet — om jag minnes rätt, det sista — till och med ingå till Kungl. Maj:t med framställning om vissa villkor, som skulle stadgas för befordran till de eller de platserna vid allmänna läroverken, vissa befodringsvillkor, som skulle uppfyllas af lärarne

till vissa platser. Det är något, som Kungl. Maj:t gjort mycket illa uti att icke eftertryckligt tillbakavisa så, att det hörts och sports öfver landet. Å andra sidan bör påpekas, att, om det som jag uppgifvit rörande båtsmännens petitioner är grundadt, om det finnes myndigheter, som tillåta sig att inskränka enskilda svenska medborgares urgamla rätt att vända sig till Kungl. Maj:t med sina framställningar, och om, säger jag, Kungl. Maj:t kommit att sätta sitt namn under någon sådan författning, hvarigenom denna inskränkning i vissa myndigheters ögon fått karaktären af en föreskrift, som de äro nödsakade att lyda, Kungl. Maj:t är manad att sätta namnet under den förordningen.

Jag öfvergår nu till några frågor af allmännare intresse, som jag vill i korthet beröra. Under förlidet år meddelades i en af landets större tidningar åtskilliga skildringar af en i hög grad allvarsam karaktär angående förhållandet med disciplinen inom flottan. Det är icke tvifvel underkastadt, att dessa framställningar voro grundade på den samvetsgrannaste undersökning och på fullkomligt tillförlitliga uppgifter. Jag känner den ärans man, som verkställde dessa undersökningar och sedermera meddelade dem i sin tidning. Det är ju icke någon anledning att fördölja namnet på den tidning jag här syftar på. Det är »Göteborgs handels- och sjöfartstidning». När man hade läst en del af dessa framställningar — det blef efter hand ett ganska stort antal —, så frågade man sig, om vi verkligen kunna sägas längre äga något sjöförsvär. Att vi hafva fartyg — och, efter hvad vi hafva anledning att antaga, ganska goda och dugliga fartyg — det vet jag ju, men om tillståndet någorlunda allmänt är sådant, som i dessa tidningsartiklar framställts, då hafva vi sannerligen icke något sjöförsvär — för så vidt detta icke består blott i den döda materielen. Den kan fås för pengar — om man har några. Men den andra delen af sjöförsvaret — som visserligen också kostar pengar — den kan icke fås för pengar. Det är den del af sjöförsvaret, om hvilken man — ehuru den består af människor, hvilka skola använda sina fysiska krafter och sin förvärfvade yttre skicklighet — skulle kunna säga, att den delen af sjöförsvaret är den moraliska delen. Däri ligger en af hufvudpunkterna. Och den skall gifva mig anledning att återkomma något till den sidan af saken. Men hvad jag först vill betona, på samma gång jag beklagar det, det är de yttringar af missnöje, för att begagna det allra lindrigaste ord i världen, med hvilka chefen för sjöförsvarsdepartementet bedömt dessa — jag upprepar det ännu en gång — fullständigt samvetsgranna framställningar af en tidningsman, som, säger jag, har rätt att varda fritagen från beskyllningen för några som helst dåliga motiv vare sig hos honom eller hos dem, som *förmenas* ha inspirerat honom — han hör icke till dem, som låta inspirera sig. Jag beklagar, att herr statsrådet och

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

chefen för sjöförvarsdepartementet icke ville inse nyttan och nödvändigheten af den fria pressens medverkan till undanröjande af missbruk och främjande af reformer. Det är i själva verket beklagligt. Men jag skulle använda ett annat ord än beklagligt — jag gör det dock icke, emedan hvar och en själf kan säga, hvilket ord det vore — när jag till det anförda måste lägga, att herr statsrådet icke nöjde sig med att bestrida uppgifterna, utan att kunna vederlägga dem, utan gick ända därhän — det är tidningsmannens uppgifter, och de äro sanna, jag svarar för dem till kammarens protokoll — att han hotade att uppaga, förfölja och straffa dem, som han förmenade ha inspirerat uppgifterna. Det är att hota med öfverträdelse af svensk lag, denna lag, som skrefs under namn af tryckfrihetsförordning af våra grundlagsstiftande fäder. De ansågo — och de bästa tidningsmän, jag känt här i landet, ha ansett det för en förträfflig bestämmelse — att för hvad en tidning eller periodisk skrift innehåller ingen annan än utgifvaren är ansvarig. Det är också min mening. Och här går det icke an att säga, att den som gjort dessa framställningar om frånvaro af disciplin åtminstone inom ett mycket vidt område af flottans bemanning, att han kryper bakom tryckfrihetsförordningen. Där står den ansvarige mannen, och om han kunde draga sig undan ansvaret, skulle han icke göra det. Han vill det icke. Om sålunda här företagits några försök att leda ett så kalladt ansvar till andra personer än denne ansvarige utgifvare, som har rygg nog att bära det, då är det en öppen öfverträdelse af svensk lag. På det försöket skulle chefen för sjöförvarsdepartementet komma att lida haveri, hvilket vi icke vilja. Ett vackert sjömannanamn skulle fara illa på det försöket. Men vi opponenter, radikaler och bråk-makare, vi vilja skydda det namnet. Vi skola ha det namnet i vårt minnesgoda förvar tillsammans med Adolf Erik Nordenskiölds, och vi vilja försvara det mot honom själf. Och därför har jag sagt hvad jag nu har sagt.

Hela Sverige talade för några månader sedan om tillståndet vid sjökrigsskolan. Tillståndet är bedröfligt. Och om det är sant — och det lär väl vara sant —, att den officer vid skolan, som befallde den så ryktbar vordne gossen att gå upp till det och det rummet för att ytterligare misshandlas af kamrater, kvarstår, då är det icke värdt från hvad håll det vara må — ehuru jag icke tviflar, långt därifrån, på herr *statsrådets* goda vilja — att komma och tala om, att här göras allvarliga försök att utrota den så kallade pennalismen. Har man kvar den mannen där, så tala aldrig så, tig hellre, ty det är sådant tal, som det är svårt för en annan att med iakttagande af en viss grad af höflighet tillbakavisa. Men upplys om, att han följande dag blifvit afskedad från sin befattning — ja, då skall jag taga detta som vittnesbörd om verksam god vilja. Men att eljest säga, att den nuvarande chefen för skolan ända från sitt tillträdande af befattningen bemödat sig om att ut-

rota detta, det är falskt tal i offentliga angelägenheter af stor vikt. Det skall ingen kunna narra oss att tro, att sådana försök blifvit gjorda förr än vi sett dem i handlingar, och det sådana, som icke äro sken utan verklighet. Den, som förklarar sig vanmäktig att afskaffa dessa missbruk, är antingen fullkomligt oduglig för sin befattning eller också är han kringgårdad af sådana bestämmelser, som klafbinda honom och hindra vidtagande af de allra enklaste och själfklaraste åtgärder. I hvartera fallet hvilat ansvaret på dem, som det här skulle tillkommit att handla för länge sedan. Det är icke första gången, man talar om detta elände. Det går tillbaka så långt jag kan minnas. Och detsamma gäller förhållandena vid skeppsgosseskolan. Den är en vanära för landet och en olycka för dem, som där — uppfostras, heter det; det är missbruk af ord att tala om uppfostran där.

Men det är icke nog med att få bort pennalismen, ifall detta öfver hufvud taget någonsin låter sig göra, så länge icke en annan förändring vidtages. Jag vet icke, huru det är möjligt, att eländet existerade, om det icke förhåller sig så, att hos de öfverordnade rent af finnes en förkärlek för detta behandlingssätt, att det hör med till den dressyr, som skall taga själfständigheten ur de ungas sinnen. Det är en ny kår, ännu under uppsättning, där det har lyckats göra sitt inträde från första början, och den heter positionsartilleriet. Och det är af den beskaffenhet, att två råa, ohyfsade slynglar ha drivit bort en kunnig, skicklig för yrket i hög grad hågad och begåfvad ung man, men som, emedan han tillika var en mycket hyfsad och till sina känslor, till sitt uppförande och i allt, där det ordet kan tillämpas, fin man, icke tåldes af de andra, i hvilkas orgier han icke ville deltaga. Hvad jag säger vet jag så väl som att jag nu ser de och de kamraterna framför mig. Är det nu verkligen förhållandet, att det sitter kvar, outrotligt, det ohyggliga giftet från Karlbergstiden, att man här använder den råa misshandel, som innebär allt ohyggligt förödmjukande som kan uttänkas för att ta bort all egen vilja, all god själfkänsla och därmed all själfständighet hos de blifvande officerarne? Det är då icke uppfostran, som de få i sjökrigsskolan, det är dressyr. Och för att få bort det finnes icke mer än ett medel. Jag har hört många af befälet erkänna, att med nuvarande system går det aldrig. Medlet är detta: att icke i skolan sätta in *barn* att dresseras. Barn skola *uppfostras*. Låt dem växa till, så att de kunna värja sig mot dressyren. Vi veta, hvad Karlberg var. Det var samma skandal, som sjökrigsskolan nu är. Och här finnes icke annan bot än att låta ynglingarne börja sin sjömannautbildning senare, än nu är fallet, eller möjligen att först skicka dem till någon öfning, innan man börjar behandlingen inom skolan med de bokliga studierna. Jag vill åtminstone tro — ehuru jag hör ledsamma exempel på motsatsen —, att chefen på ett fartyg, som har dugliga officerare till hjälp, väl skall kunna lära dem, som

*Angående
höjning af
anslaget till
aftning för
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.*

(Forts.)

äro något starkare och mera oförskämda och sämre uppfostrade i hemmet än de andra, att låta de yngre och svagare och mera undfallande kamraterna vara i fred. Eller finnes det icke sådant befäl inom den svenska flottan? Jag tror, att det finnes, men det gäller att välja dem rätt och sätta dem på de rätta platserna, och det har uppenbarligen icke skett vid sjökrigsskolan för närvarande.

Jag frågar ännu en gång: är den officer kvar vid sjökrigsskolan, som befallde en misshandlad gosse att gå upp på det och det rummet — för att bli ytterligare misshandlad, ty är det fallet, då är jag fritagen från att någonsin behöfva fästa ringaste afseende vid några försäkringar därom, att man bemödar sig att utrota denna skam från en offentlig undervisningsanstalt.

Det är icke alls tvifvelaktigt, att hela grunden för anskaffande af flottans personal är fullkomligt förfelad. De beskrifningar, vi hafva fått, sträcka sig, om icke till allt manskapet, dock så vida omkring, att man tyvärr är berättigad säga, att en del af detta folk duger icke. De duga icke till landets försvar, de som hota, att när de komma ut på sjön, då är det de, som äro herrar. De peka åt officerare, som gå på gatan, och säga att då är det dessa, som skola lyda, och då är det dessa, som skola dansa efter manskapets pipa. Att man hör sådana yttranden och ser dem gå fram mot befälet och skratta dem i ansiktet, utan att man vågar göra något åt saken, därom kan jag, om det gäller skaffa fram vittnen, ehuru, såsom naturligtvis den allra största delen af kammarens ledamöter väl finner, det är en kinkig sak för personer, om hvilkas sanningsenlighet jag aldrig haft någon anledning att tvifla, att komma fram och vittna, på sitt sätt mot dem, af hvilkas välvilja eller ovilja de hafva att vänta förmåner eller skada. Alla, som hafva något att göra med tidningar, känna detta mycket väl, och jag tänker, att äfven största delen af kammarens ledamöter hafva fått meddelanden af personer, som de veta sig kunna fullständigt lita på, men hvilka först och sist lagt vikt uppå, att för all del ingen skulle komma att misstänka dem för att meddela något, ty då — o. s. v.

Tillståndet inom skeppsgosseskolan har varit en visa öfver hela landet i decennier. Jag har för ett antal år sedan här dragit fram vittnesbörd därom, ohyggliga vittnesbörd om tillståndet, och jag återopade då bland annat en man, som jag då kunde kalla en af våra gamla kamrater, hvilken suttit många år i kammaren, var väl känd af nästan hvar och en inom Andra Kammaren och på hvilken det icke skulle falla någon in att icke lita, en man, hemma i Norrland, men sedermera bosatt i mellersta Sverige. Det är illa att söka öfverskylda detta; det är illa att förneka det i stället för att vidtaga sådana åtgärder som kunna leda till en förbättring. Sådana åtgärder utebli, ty de skulle sedan vittna mot försäkringarna, att det icke är någonting att klaga öfver. Allt är att klaga öfver vid den inrättningen. Och den öfriga

rekryteringen är sådan, att, såsom en officer skref till mig i år, så länge detta förhållande fortfar, det är omöjligt att få en till sina hufvudsakligaste delar duglig manskapskår. Om de anmärkningars giltighet, som framställdes i meddelanden från Stockholm till Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, sträcker sig till ett stort område, hur förhåller det sig då med flottans användbarhet? Det betänkliga förhållande, som komme att visa sig, om flottan skulle mobiliseras och gå ut till sjöss på allvar, bekräftas af en namngifven officer på det sätt, att han i stället för att säga: det här är en äfventyrlig sak, det hotar med fara och fördärf, begagnar det uttrycket, att man »frågar sig», huru det skall gå med fosterlandet, om icke dessa förhållanden rättas, utan manskapet på våra dyra fartyg skall vara sådant som det nu till stor del är. Jag erfar visserligen, att en kommitté är tillsatt, men det är ett underligt förhållande med kommittéerna här i landet; de tillsätts väl aldrig uteslutande med hänsyn till sakens intresse. Det är lyckligt, om *en del* af dem, som inträda i en kommitté, kunna befrämja detta, om de vilja det och framför allt, om de hafva mod att utan fördöljande af hvad de veta vara sant och böra säga, handla efter öfvertygelse. Men huru många är det icke i den ena eller andra kommittén, som finna det vara bäst att låta udda vara jämnt? I denna kommitté skulle det synas mig nödigt — då det gäller icke väsentligen, så vidt jag kan förstå, tekniska detaljer, utan i väsentlig mån huru man skall anskaffa manskap — att placera några civila män, icke sådana, som skulle fungera såsom ja-herrar, utan sådana, som kunde se förhållandena sådana de äro och som hade mod att uttala hvad man borde göra, samt icke ryggade tillbaka att kritisera det nuvarande tillståndet, därför att en sådan kritik skulle synas drabba den nuvarande chefen för sjöförvarsdepartementet eller andra myndigheter. Hvem kan det väl falla in att attackera den, som suttit vid ämbetet ett par tre år, för brister i organisationen, som gå långt tillbaka i tiden, och som har att bära på en oändlig mängd af arfsynder? Det faller icke någon människa in, men det är att taga sak på bak, som man säger, när den för tillfället sittande ministern tager åt sig kritiken — det är dock första villkoret för en reform, att sanningen kommer i dagen — såsom ett klander gentemot honom. Det är icke rim och reson.

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.*

(Forts.)

Om jag icke fruktade att trötta kammaren, skulle jag tillägga några ytterligare saker. En skall jag dock beröra med ett par ord, därför att där är fråga om en uppenbar grundlagsvidrighet. Man säger mig, att chefen för sjöförvarsdepartementet är enväldig herre öfver afgörandet, hvar officerarne skola placeras, om de skola gynnas med att stanna i Stockholm och vistas där så länge som möjligt, eller om de skola röna den enes eller andres ogunst genom att skickas ned till Karlskrona? Sjöministern har icke någon sådan rättighet enligt Sveriges grundlag, utan det är

Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.

(Forts.)

Kungl. Maj:t, som bestämmer detta, och Kungl. Maj:t har därvid att inhämta råd af denne rådgifvare likasom af de andra. Kungl. Maj:t kunde vidare och borde för länge sedan hafva inrättat en delegation för att göra upp befordringsförslag, men naturligtvis icke ett sådant missfoster, som kom till stånd för några år sedan, då man tillsatte en kommission, hvilken arbetade i mörkret — jag tror till och med, att man var angelägen, att icke en enda papperslapp skulle få ligga kvar; det säges att man omsorgsfullt brände allt, som skulle hafva kunnat genom några ord eller några rader röja något, som man icke ville hafva fram. Om den kommissionen vill jag icke vidare tala. Den slutade med en katastrof, omöjlig i något annat land än Sverige, där man nämligen kan öfvertala Kungl. Maj:t att använda en viss, begränsad funktion af den administrativa makten till att på föredragning af ett af sina statsråd *fälla dom*. Det är väl rent af det galnaste, som kan letas upp i vårt lands konstitutionella historia. Angeläget är för det första, att lagen iakttages, så att Kungl. Maj:t besluter i det, som det är Kungl. Maj:t förbjudet att öfverlämna åt en af sina rådgifvare, och för det andra att en befordringskommission inrättades, icke som nu bestående af ett par amiraler, hvilka först kallas upp till Stockholm för att instrueras; utan en kommission, där olika grader af befälet vore representerade och hvilken skulle handla i offentlighetens fulla dagsljus, som också är garantien, att vi få sanningens fulla dagsljus.

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Enär den föregående ärade talaren med en något egendomlig idéassociation, då nu fråga är om aflöning för flottans kårer och stater, beredt sig tillfälle att angripa kyrkomötet, finner jag mig föranlåten att, med kammarens tillåtelse, i största möjliga korthet bemöta detta oförmodade angrepp.

Det är två slags kyrkomötesåtgärder, som af denne talare klandrats: först förment missbruk af kyrkomötets sätt att i *kyrkliga* mål, som Konungen till detsamma öfverlämnar eller hvarom fråga af någon dess ledamot väckes, besluta underdåniga utlåtanden samt föreställningar och önsknningar att hos Konungen anmälas; för det andra påstådt öfverskridande af dess befogenhet i afseende på stiftande, förändrande eller upphäfvande af *kyrkolag*.

I förra afseendet kan klandret icke gärna gälla annat än behandlingen af dels en vid 1888 års kyrkomöte väckt motion om upphäfvande af den organiserade prostitutionen, dels en vid kyrkomötet sistlidet år väckt motion om anslutning till hvad som vid samma års riksdag uttalats om önskvärdheten af att utskänkning af öl å lägerplatser och inom kasernområden måtte förbjudas. Naturligtvis är ingendera af dessa frågor i egentlig bemärkelse kyrklig, men helt visst ha båda en moralisk innebörd, som nära berör kyrkans uppgift att genom pastorer och kyrkoråd

hafva akt på sedernas vård samt vaka öfver efterlefnaden af därom gällande författningar.

Hvad angår den förstnämnda motionen, uttrycker det utskott, till hvilket densamma blifvit remitterad och hvars ordförande var Gottfrid Billing, tvekan, huruvida det låge inom kyrkomötets befogenhetsområde att till pröfning upptaga och fatta beslut i detta ärende, men ansåg sig, »då det förfärliga sakförhållande, som i motionen berördes, vore af djupaste betydelse för vårt folks sedliga ställning och på denna grund bör vara föremål för kyrkans innerligaste bekymmer», icke kunna annat än hemställa om en underdånig skrifvelse, att Kungl. Maj:t täcktes låta vidtaga åtgärder för att de af polismyndigheter meddelade reglementariska föreskrifter, så vidt prostitutionen därigenom organiseras och sken af berättigande åt densamma beredes, måtte varda undanröjda. Detta blef ock kyrkomötets beslut.

I den ofvan nämnda fråga, som var före vid sistlidet års kyrkomöte, inskränkte man sig uttryckligen till ett *sympatiuttalande*, och äfven nu beslöt kyrkomötet i anslutning till sitt utskotts förslag att hos Kungl. Maj:t understödja en humanitär åtgärd. Utskottet, hvars ordförande jag den gången var, framhöll, hurusom kyrkomötets onsorg om vårt folks sedligt religiösa vård icke bör inskränka sig till att söka främja de kyrkomötets uppgift närmast liggande åtgärderna för vinnande af sagda mål, utan må tillika afse åtgärder för undanröjande af frestelser, som träda hindrande i vägen för målets uppnående. »Ur denna synpunkt» — tillägger utskottet — »lär en underdånig framställning af kyrkomötet i motionens syfte icke kunna anses obefogad; men å andra sidan håller utskottet före, att kyrkomötet skulle gå utom sin i kyrkomötesförordningen angifna befogenhet, om mötet uti nu ifrågavarande afseende ginge längre än till ett uttalande af sin medkänsla för de åsikter, som gjort sig gällande såväl i motionen som i de talrika petitioner, som i detta hänseende från fullt behöriga håll till Kungl. Maj:t ingifvits».

Det andra föremålet för klander från den föregående ärade talarens sida var den anhållan, som kyrkomötet gjort hos Kungl. Maj:t i afseende å ämnena vid besättande af lektorat i teologi, särskildt sådana, hvilka äro förenade med prebende. Första gången denna fråga förekom var vid 1868 års kyrkomöte, som gick in på den af Kungl. Maj:t åskade indragning af de återstående prebendepastoraten *under förutsättning* af vissa kompetensfordringars fastställande för de med dessa prebenden förenade lärarebeställningar. Lika visst, som Kungl. Maj:t allena äger att bestämma i det sistnämnda afseendet, kunna prebendepastorat på grund af regeringsformen § 114 och prästerskapets privilegier den 16 oktober 1723 icke utan kyrkomötets samtycke indragas. Det uppställda villkoret lär emellertid aldrig hafva blifvit af Kungl. Maj:t taget under pröfning; men det eftergafs af kyrkomötet själf i ett sär-

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.*

(Forts.)

Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.

skildt fall 1893. Återupptagen vid nästföljande kyrkomöte 1898 afgjordes frågan ånyo så, att indragningen godkändes med det 1868 fordrade villkor i något inskränktere omfattning, trots de anmärkningar, som ur konstitutionell synpunkt redan nu gjordes däremot.

(Forts.)

Kom så detta ärende åter före i kyrkomötet sistlidet år med hänsyn till ett visst teologiskt lektorat, det i Strengnäs, likasom tio år förut med hänsyn till det teologiska lektoratet i Göteborg. I det af förra ecklesiastikministern Gilljam underskrifna utskottsutlåtandet den 14 september 1903 upprepas det mera nämnda villkoret; men med anledning af de betänkligheter, nuvarande chefen för ecklesiastikdepartementet såsom ock statsrådet Husberg mot ett sådant förfaringssätt vid ärendets behandling i mötet uttalade, återremitterades det. Och nu fick saken sin rätta och tillbörliga form, i det att kyrkolagsutskottet den 25 september samma år hemställde, att kyrkomötet måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, men vid anmälan häraf *i underdånighet anhålla*, att Kungl. Maj:t täcktes utfärda bestämmelse därom, att vid tillsättningen af hvarje lektorat, i hvilket kristendom ingår, detta ämne skall betraktas såsom hufvudämne. Denna hemställan bifölls af kyrkomötet. Därmed har ju all rättfärdighet blifvit uppfyllt och den förut brukade, helt visst oriktiga formen för framtiden aflägsnats. Men alltid bör vid bedömandet af denna sak jämväl ihågkommas, att män sådana som G. F. Gilljam och Per von Ehrenheim deltagit i utskottsbeslut härom och att ännu in i det sista så förfarne riksdagsmän som landshöfding Sjöcrona och biskop Billing i särskilda reservationer yrkat på villkorsformens bibehållande.

Något yrkande har jag, herr talman, naturligtvis icke att här göra, men har trott min plikt vara att lämna dessa upplysningar.

Herr Wallenberg: Herr talman! Den näst föregående högt ärade talaren har i sitt anförande angående åtskilliga förhållanden inom flottan äfven berört vissa angelägenheter vid kungl. sjökrigsskolan. Jag är måhända mer än de fleste i denna kammare berättigad att yttra mig härom, därför att jag själf genomgått sjökrigsskolan. Det är visserligen länge sedan, men jag har sedermera med stort intresse följt denna institutions utveckling, och jag har den dag, som är, en son, som där åtnjuter undervisning. Jag anser mig därför vara i stånd att kunna något så när rätt bedöma denna fråga, så vida icke möjligen den varma känsla af tacksamhet, som jag känner för nu ifrågavarande institution, och minnet af allt det myckna och nyttiga, som man där fick lära sig, skulle anses göra mig partisk.

Vid den tidpunkt, då jag bevistade sjökrigsskolan, förefanns nog, pennalism i högre grad än nu, men detta var ej något hufvuddrag hos skolan, som kvarstår i mitt minne. Hvad som däre-

mot kvarstår såsom ett kärt och dyrbart minne är min uppfattning, att där gafs stadga åt karaktären och att där bibragtes den unge mannen ett allvar och en själfständighetskänsla, som för honom var en god gåfva för lifvet och som säkerligen alla måste skatta mycket högt. Man bör således icke tala enbart illa om sjökrigsskolan, utan det finnes nog också mycket godt att säga om densamma. Jag kan icke finna det vara riktigt att — såsom möjligen någon kunde göra — af sådana yttranden, som här ha fällt eller som framkommit bland allmänheten i samma riktning, draga den slutsatsen, att ifrågavarande institution skulle vara skadlig och otidsenlig och sålunda icke motsvarade det med densamma afsedda ändamålet. Det är farligt, mina herrar, att af en enda enskild omständighet beträffande en institution draga slutsatser i största allmänhet.

Jag vill vidare yttra några ord med anledning af hvad här blifvit sagdt om den officer, som lär ha fällt det mångomtalade yttrandet till en af kadetterna. Jag känner denne officer mycket väl. Vi seglade tillsammans första gången 1877, och sedan dess har jag alltid funnit honom vara en varmhjärtad, allvarlig och god man, en man, hvilken är på det uppriktigaste tillgifven sitt yrke och som icke hyser någon känsla gående i den riktningen, att han skulle vilja öfverlagdt göra något ondt, och allra minst skulle han vilja förfölja och skada en värnlös gosse. Jag känner äfven denne man med afseende å hans nit i tjänsten, hurusom han icke allenast fullgör det som reglementet föreskrifver, sin tjänsteplikt således, utan af intresse för sitt arbete och för sjökadetterna gör än mera. Ni skulle se honom, mina herrar, då han om söndagarne ströfvar ut i Stockholms grannskap med sina kadetter, som han på detta sätt afhåller från onyttiga eller skadliga sysselsättningar, för att i stället föra dem ut i det fria, där han förströr dem, stärker deras kroppskrafter. Med sitt intresse för tjänsten lifvar och värmer han dem och gör dem intresserade för sitt yrke. Jag tror, att om ni då såge mannen i fråga, det omdöme om honom, som här har blifvit fällt, säkerligen skulle blifva mycket modererad. Och man kan då äfven förstå, att när det kunde ifrågasättas, att en kraftåtgärd möjligen skulle vidtagas mot denne man, chefen för sjökrigsskolan ansett sig böra taga i betraktande, hvad han uträttat till nytta för sjökadettkåren. Jag vet äfven, att han erhållit det straff, som reglementet bestämmer för förseelser af den art, hvarom här var fråga, och jag anser för min del, att därmed borde också det förifrade ordet vara försonadt.

Här har slutligen bland annat fällts ett uttryck, som jag icke lätt kan smälta. Det har nämligen af den näst föregående talaren yttrats något om »dressyr» för sjökadetterna. Jag uppfordrar herr Hedin att mottaga min pojke åtminstone en kvarts timme för att med honom anställa förhör. Skulle herr Hedin sedermera vilja

*Angående
höjning af
anslaget till
aföning för
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*

vidhålla den uppfattningen, att vid den ifrågavarande institutionen försiggår något som kan betecknas med ordet dressyr, ja, då skall jag öppet erkänna, att herr Hedin haft rätt, och då skall äfven jag yrka på, att förhållandena vid sjökrigsskolan måtte undergå förändring.

(Forts.)

Herr Hedin: Ja, jag vet nog, att en enda Wallenberg, äfven om han är liten, betyder mycket, men äfven i detta fall gäller det, att en svala gör ingen sommar, så att till och med *den* pojken betyder ingenting gentemot det uttalande, som jag här haft.

När den föregående ärade talaren kan försvara, att ifrågavarande officer stannar kvar som lärare vid sjökrigsskolan, vittnar detta om, att mellan den ärade talaren och mig är ett afstånd af så många breddgrader, att vi väl kunna träffas här i kammaren, men att det dock finnes andra områden, där vi aldrig kunna råka hvarandra.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Med anledning af hvad den aktade talaren på stockholmsbänken nu här yttrat om disciplinen vid sjömanskåren och med anledning af hvad som om den saken förekommit i pressen, vill jag nu inför kammaren uttala min allra lifligaste gensaga emot den uppfattningen, att denna kår skulle vara så indisciplinerad och så dålig i sin helhet, som man nu velat göra gällande. Därmed har jag visst icke velat förneka, utan måste tvärtom erkänna, att en hel del och kanske icke så liten procent af denna kår är allt utom hvad den borde vara. Det är emellertid så, att ofta endast de dåliga sidorna hos människorna komma fram. Det har åberopats i pressen bland annat, att i fjol äfven fartygschefer, då de afgåvo sina rapporter, yttrade sig i mycket ofördelaktiga ord uti ifrågavarande afseende. Detta är fullkomligt riktigt, men det var blott tre af det 20-tal eller 30-tal chefer, hvilka då voro ute på kommenderingar, som gjorde detta. De andra hade icke något att erinra med afseende på sina besättningars disciplin och ordning. Då nu emellertid sjömanskåren blifvit så förkättrad, kan det kanske intressera herrarne att höra några utdrag — jag skall icke blifva mångordig — af de fartygschefers yttranden, hvilka talat väl om sina besättningar.

Förra året inkom rapport från chefen på korvetten Saga, som under sommarens lopp besökte bland andra länder äfven Spanien. Han säger i sin officiella till Konungen ställda rapport: »Besättningens uppförande har i allmänhet varit mycket godt, och märkvärdigt få förseelser hafva förekommit. I de utländska hamnar, som besättningen besökt, ådrog sig besättningens mönstergilla uppförande i land särskild uppmärksamhet, som gaf sig till känna såväl i lokalpressen som genom uttalanden af myndigheter och enskilda personer, med hvilka jag kom i beröring». Chefen på

det fartyg, som i vinter varit ute på s. k. långresa och hvilket nyss hemkommit, skrifer till mig om besättningen: »Dess uppförande i land har varit så godt som exemplariskt. Oaktadt korvetten t. ex. i Havre låg förtöljd vid kajen, så att det var lätt för besättningen att komma i land, förekommo inga oordningar, och deras uppförande väckte enligt norska sjömansprästens därstädes utsago uppmärksamhet i staden». Som herrarne se, är det således icke alla, som tala illa om denna kår, men hvad de, som tala väl om densamma, yttra framkommer icke till allmänheten.

Det har i pressen äfven klagats däröfver, att från sjöofficerarnes sida så litet göres för att uppmuntra sjömanskårens personal att hålla sig till ordning och disciplin genom andra medel än genom tillämpning af krigslagarna. Jag ber att i detta afseende få nämna, att inom flottans kaserner såväl här i Stockholm som i Karlskrona icke obetydligt med penningar offras för att göra det så treffligt och behagligt för personalen, som det öfver hufvud taget är möjligt att göra inom en kasern. Man har också klandrat sjöofficerarne därför, att de icke genom enskilda föredrag, såsom sker inom armén, uppmuntra manskapet. Denna beskyllning är icke sann. Enligt hvad jag noga tagit reda på, hållas, hvad Stockholms station vidkommer, inom flottans kasern flera föredrag än inom andra kaserner härstädes. I Karlskrona har en officer på eget initiativ och genom anskaffande af enskilda medel upprättat ett s. k. örlogshem, hvilket benämnes kronprinsessan Viktorias örlogshem. I detta örlogshem får manskap ur flottans sjömanskår mot en ringa ersättning — 25 öre i månaden enligt hvad jag tror — ett hem, som består af två våningar med 8 å 9 rum, där de kunna tillbringa sina lediga stunder. Där kunna de få lämpliga förfriskningar; där kunna de få skriva bref; där kunna de få sysselsätta sig med allvarlig läsning i ett rikhaltigt bibliotek och där kunna de få tillfälle att läsa tidningar. Och helt nyligen — det skedde i höstas — har en kvinna, som varit anställd vid detta örlogshem, på eget initiativ, delvis med egna medel och delvis understödd af sjöofficerare och andra personer, upprättat ett annat hem, nämligen för skeppsgossar. Hon har af erfarenheten från örlogshemmet, där det endast fanns vuxne män, funnit, att det icke är mycket att göra af dem, utan att det vore bättre att börja från början och taga hand om skeppsgossarne. Detta hem finns i Karlskrona, och det är afsedt för skeppsgossar samt äfven för kustartilleriets personal.

Man har talat om de många — sorgligt nog många — bestraffningar, som förekomma. Jag kan emellertid omtala för herrarne, att bestraffningarna högst betydligt nedgått under de senaste åren.

Nu kan man måhända fråga: Hvad är anledningen till allt detta? Jo, det kommer sig i hufvudsak från den stund, då vi afskaffade vår båtsmansinstitution, hvaröfver jag här vill uttala min

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*
(Forts.)

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

stora ledsnad. Såsom ersättning för dessa båtsmän upprättades den s. k. värfvade stammen. Jag vill minnas, att denna anordning trädde i kraft 1888. Därefter skulle för hvarje år anskaffas ett antal af, såsom jag vill minnas, 363 man. Det var emellertid icke alltid så lätt att kunna anskaffa dessa 363 man, då arbetsförtjänsten på den tiden var god; detta gjorde, att det icke alltid blef så goda element som antogos till manskap, utan tvärt om dåliga element. Det var med dem, som den dåliga tonen infördes i sjömanskåren, och det var med denna värfvade stams upprättande, som den allmänna opinionen började blifva så avogt stämd mot sjömanskåren som den är.

Man har jämfört sjömanskåren med arméns manskap och sagt, att disciplinen är bättre inom armén än inom flottan. Jag kan icke yttra mig om denna sak, ty jag har icke sett några statistiska uppgifter i detta afseende, men förhållandena äro i alla fall ganska olika. I armén antages soldaten af sin kompanichef. Denne har ständigt tillsyn öfver honom, leder hans exercis, är med honom under alla öfningar och har honom så godt som hela dagen under sina ögon. Han lär fullkomligt att känna sitt manskap från topp till tå. Vid flottan äro förhållandena helt annorlunda, och svårigheten ligger just i att åstadkomma en ändring i detta afseende. Där antages en person på samma sätt som i armén genom värfvning. Han kommer sedermera till den ena eller andra stationen, hvarest han undergår särskild granskning inför stationsbefälhafvaren, chefen för sjömanskåren och vederbörande kompanichefer och slutligen blir han antagen. Sin kompanichef ser han egentligen icke synnerligen mycket till. Han ser honom, då han har någon ekonomisk uträttning på kompaniexpeditionen, och han ser honom vid söndagsinspektionerna, men för öfrigt har han mycket liten beröring med honom. Den värfvade kan sedermera tilldelas antingen varfvvet eller exercisskolan eller underbefälsskolan, vid hvilka skolor icke någon kompanichef finnes, och sedan på sommaren, då de praktiska öfningarna börja, vet man ju, att dessa kompanier spridas öfver alla fartygen, hvarigenom manskapet får mycket olika befäl öfver sig. Detta är en omständighet, som naturligtvis är mycket ledsam och mycket svår att råda bot för. Emellertid hafva, såsom nämnts, med anledning af de anmärkningar, som riktats mot ifrågavarande kår, tillkallats sakkunnige, därvid valet skett, icke så som den ärade talaren sade, utan tvärtom som jag tror mycket lyckligt och mycket bra. Hvad dessa sakkunnige komma att uträtta har jag ännu ingen kännedom om, men jag hoppas det allra bästa af dem.

Jag ber slutligen kammaren vara öfvertygad om, att jag, i hvad på mig ankommer, skall göra allt för att höja andan inom sjömanskåren, och jag ber att få uttala den lifliga önskan, att denna kår inom kort skall återvinna den aktning, som den tillförne haft både hos Riksdagen och den stora allmänheten.

Den ärade talaren på denna kammars första plats omnämnde äfven förhållandena vid sjökrigsskolan. Jag ber att i detta afseende få nämna, att alltsedan jag emottog den plats, jag för närvarande innehar, jag sökt göra allt för att förebygga pennalism inom sjökrigsskolan, och ganska mycket skärpta bestämmelser hafva, sedan jag tillträdde denna plats, i nämnda hänseende utfärdats. Jag har ofta satt mig i förbindelse med chefen för sjökrigsskolan, och allt har låtit godt och väl, till dess i höstas, då, om jag så får säga, såsom en blixtnedslag från en klar himmel underrättelsen kom om den pennalism, som där utöfvats af kadetterna. Här för blefvo de pennaliserande vederbörligen straffade. Strax därefter fick man i pressen se antydningar om, att en af officerarne vid sjökrigsskolan medelst direkta uppmaningar underblåst denna pennalism. Jag anmodade då genast chefen för sjökrigsskolan att verkställa en noggrann undersökning. Han hörde sig för såväl bland lärare som befäl, om de hade sig något bekant härom, och vid denna undersökning trädde den mycket omtalade officeren frimodigt fram och sade: det är jag. Han redogjorde för hvad han låtit komma sig till last, och det var två saker. Den ena var, att han i sin egenskap af ledare för sjökrigsskolans kadetters gymnastiköfningar vid något tillfälle, då pojkarne varit lata, sömniga och loja, sagt till en af pojkarne, ena gången en i tredje klassen och andra gången en i femte klassen -- således icke i lägsta klassen såsom uppgifvits -- att han skulle begifva sig upp till sjätte klassen, där han skulle blifva »lifvad». Sedan det kommenderats på stället hvila, gick denne pojke bort till den del af sjökadetterna, där sjätte klassen stod, och där blef han »lifvad», hvilket bestod däri, att de knuffade honom mellan sig. Att ifrågavarande officer skulle hafva befallt, att pojken sedermera skulle gå upp i sjätte klassen i sjökrigsskolan och där enskildt afbasas, är ett fullständig misstag. Det har hvarken ifrågavarande officer eller kadetterna uppgifvit, och kadetterna, de som skulle blifvit misshandlade, hafva vid förhör förklaradt, såsom det också står i protokollet, att de fattade saken fullkomligt som ett skämt. Den andra förseelsen, som nämnde officer låtit komma sig till last, var, att han vid ett tillfälle sammankallat sjätte klassens kadetter och till dem fällt ett yttrande, hvarom han själf uppgifvit följande: »Hvad dem själfva, d. v. s. kadettunderofficerarne, beträffade, tilllade jag, att det ej ginge an att ömsom vara nogräknad och ömsom släpphänt och se igenom fingrarna med begagna förseelser, utan borde dylika i hvarje fall vederbörligen beifras af dem, och jag påminner mig i sammanhang härmed hafva till dem fällt ett ungefär så lydande uttryck: en liten (hvarvid jag gjorde en svängande rörelse med högra handen) skadar nog ej, om den opartiskt utdelas; hvarje sken af missbruk i den vägen, vet ni, blir straffadt». För dessa förseelser blef denne officer, som är en mycket duglig och mycket duktig officer, af sin chef, chefen för sjökrigs-

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.

(Forts.)

skolan, hvilken öfver de underlydande utöfvar befälsrätt, ålagd det för en officer ganska stränga straffet af 12 dagars arrest. Vid detta tillfälle hade jag mycket starka funderingar på att skilja denna officer från sjökrigsskolan. Det är nämligen chefen för sjöförsvarsdepartementet, som tillsätter eller afskedar officerarne vid sjökrigsskolan. Därmed har icke chefen för skolan att skaffa. Jag efterskickade chefen för sjökrigsskolan och vid det resonemang, som jag hade med honom i saken, förklarade han, att den ifrågasvarande officeren var en ovanligt duktig och duglig officer, afhållen icke allenast af sina öfverordnade och kamrater utan äfven och kanske i högre grad af sjökadetterna. Han hade, såsom nyss den ärade talaren, herr Wallenberg på stockholmsbänken, framhöll, offrat icke blott sin egen tid utan äfven gjort ekonomiska uppoffringar för att muntra upp kadetterna och att göra dem kroppsligt duktiga och kraftiga. Så till exempel har han mången lördagsafton och söndag anställt utflykter med dem till Saltsjöbaden.

Efter de upplysningar, som jag fick af chefen för sjökrigsskolan, ansåg jag det vara riktigt att icke ytterligare skärpa det redan förut ganska stränga straff, som denne officer hade fått.

Jag har här i dag blifvit klandrad därför, att denne officer icke blifvit skild från skolan, men jag skall i detta sammanhang be att få nämna, att jag har äfven, icke från ett utan från många håll, fått höra ogillande därför att jag icke hade sett till, att denna officer icke blifvit så hårdt bestraffad, som han blifvit. Det är således en omdömessak.

Herr Hedin: Herr talman! Jag har icke talat om att det var *två* gånger, som denne officer gjort sig skyldig till samma missbruk. Jag har talat om *en* gång. Hvad som härom kan hafva stått i pressen utöfver hvad jag nyss yttrat, *det* har jag icke något ansvar för, och vederläggningen utaf detta träffar icke det anförande, jag höll nyss. Men det kan missförstås så, som jag skulle hafva sagt någonting mer, än jag hade fullkomligt rätt till att säga.

Chefen för departementet yttrade, att han haft för afsikt att skilja denne man från sin plats. Ja, det är skada, att han icke hade i minnet det franska ordspråket: *c'est le premier mouvement qui est le bon*, d. v. s. det första intrycket är det rätta.

Hvad slutligen beträffar, att de som misshandlat gossarne förklarar saken för ett skämt, så tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på, huru olika synpunkter kunna vara mellan, å ena sidan, den som får stryk och, å den andra, den som delar ut stryk.

Den olika synpunkten medför olika uppfattning hos offer och bödel. Det hölls förhör för några dagar sedan med anarkisten Artal, som i Barcelona sköt på konseljpresidenten Maura, och han svarade därvid på tillfrågan: ja, det gjorde jag, men märk väl, det var icke på medborgaren Maura utan på ministern Maura,

som jag sköt. För anarkisten är det en väsentlig skillnad, — men för hans offer?

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kärer
och stater.*

(Forts.)

Herr Staaff: Herr talman! För min del tror jag icke det låter sig förnekas, att de missförhållanden, som understundom framträda uti de militära uppfostringsanstalterna, äro utaf den art, att de väl förtjäna att grundligt iakttagas och öfvervägas. Man måste fråga sig: när vi här i landet lyckligtvis hafva en enorm mängd af högre allmänna läroverk och utaf folkskolor, men när vi hafva endast några få militärläroverk, huru kommer det då till, att det är företrädesvis och i en disproportion, som är alldeles oerhörd, vid de senare, som missförhållanden framträda? Det är väl icke ändå möjligt, att det är dräggen utaf folket, som kommer in till de militära läroverken. *Det* tror jag icke att det är, utan det måste otvifvelaktigt vara beroende på något egendomligt fel, någon brist i själfva anordningen, som man måste försöka att upptäcka och fördomsfritt bedöma. I det afseendet vågar jag visst icke att tillerkänna mig någon särskild sakkunskap mer än den, som hvarje människa med sundt förnuft, då hon tänker på en sak ordentligt, möjligtvis kan äga. Men då jag har, särskildt såsom ledamot af krigslagskommittén, där äfven dessa saker berörts, kommit att reflektera öfver dem, ber jag att få framställa till herr statsrådets öfvervägande och äfven till kammarens reflexion några funderingar, som jag i det afseendet har haft.

Om man jämför de civila läroverken med de militära, så är det ju *en* sak, som framför allt bör väcka uppmärksamhet, nämligen att de, som leda de civila läroverken, äro utvalda män ibland en stor mängd af personer, hvilka utaf verklig kallelse egnat sig åt uppfostrarens yrke. Hvilka är det, som leda de militära läroverken? Jo, det är en person — som företrädesvis ur militär synpunkt har vunnit en viss grad inom militären — hvilken för en viss tid förordnas att såsom chef förestå den eller den skolan. Han behöfver absolut icke hafva visat någon talang för uppfostrarens kall. Han har aldrig valt sitt militära kall af tanke att blifva uppfostrare, utan af helt andra synpunkter. Ja, det är till och med möjligt, att — äfven om den allra största omsorg har vid utnämningen blifvit nedlagd på att inom den grad, där det gäller att välja, få den militär, som lämpligast skulle passa för att vara på samma gång uppfostrare för ungdomen — det icke funnes någon sådan. Ty deras kall är någonting helt annat, och de kunna vara högst aktningvärda och duktiga i sitt kall utan att i ringaste mån äga de särskilda förutsättningar, som erfordras för att vara uppfostrare och ledare för ungdomen. Det synes mig, att jag för denna min åsikt kanhända äger ett motiv ytterligare i den handling, som här ligger framför oss. Ty där åberopas ett yttrande af statsrevisorerna angående skeppsgosseikärens i Karlskrona förhållanden, däruti statsrevisorerna hafva fäst

*Angående
höjning af
anslaget till
aflöning för
flottans kårer
och stater.*

(Forts.)

uppmärksamheten på en brist inom kasernen. Revisorerna säga: »Såsom en annan brist inom kasernen borde äfven nämnas, att anordningarna för beredande åt gossarna af nyttig förströelse vore otillräckliga, hvilken brist med fästadt afseende vid deras ungdom vore af afsevärd betydelse.» Nog måste herrarne erkänna att det är ganska märkvärdigt, att ett sådant påpekande skall behöfva komma utifrån, från statsrevisorerna. Nog måste väl herrarne också erkänna, att en rektor eller föreståndare för ett utaf Sveriges civila läroverk, vare sig högre eller lägre, dit en mängd af gossarna voro skickade från sina hem — och således icke hade något hem i orten — att han, säger jag, skulle taga hänsyn till, fästa sin uppmärksamhet på en så ytterligt viktig sak för ungdomen, dess trefnad, goda uppfostran och afhållande från dåliga saker, som att gossarna skulle hafva lämpliga möjligheter till nyttiga förströelser. Man må ju hoppas, att det må blifva så, och det är bra om så blir, men det är ju ändå, säger jag ännu en gång, märkvärdigt, att detta skulle behöfva påpekas, icke från skolans chef eller föreståndare utan alldeles utifrån, från statsrevisorerna — att de, som skola se efter, att det icke går för mycket pengar åt, i stället skola behöfva hålla fram ett ändamål, som är alldeles försummadt från det militära hållet.

Jag vet icke, hvilket epitet herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet skall gifva mig, då jag vågar att framkasta den i hans ögon säkerligen fullständigt revolutionära idéen, att man skulle kunna tänka sig, att dessa militära läroverk såsom sina föreståndare skulle tillägna sig män, hvilka med kallelse för uppfostrarens yrke hafva egnat sig och utbildat sig åt detta yrke. Det finnes många sådana män uti ett land, som har allt skäl att med stolthet betrakta den stam af lärare och föreståndare för läroverk, som i landet existerar. Men äfven om statsrådet skulle helt och hållet mot min förmodan fästa något afseende personligen vid det, som jag nu sagt, så vet jag väl, hvilka svårigheter skulle hoppa sig i hans väg, om han vågade inom militären komma med en sådan sats, som att den militära uppfostringen skulle hafva godt af att sättas under en civil vård. Det tror jag vore att inlåta sig på en nordost-passage, värre än den som statsrådet en gång har klarat.

Sedan herr vice talmannen nu öfvertagit ledningen af kamarens förhandlingar, lämnades på begäran ordet till

Herr Hedlund, som yttrade: Herr talman! Jag är den högt ärade talaren på stockholmsbänken tacksam för, att han här vidrört förhållanden, om hvilka jag skulle haft svårt att yttra mig, då det hade varit att tala i egen sak. Jag vill alldeles bestämdt sluta mig till hvad han i detta afseende yttrat och tillika framhålla, att det varit ett allt annat än tillfredsställande

tillstånd på det området, särskildt här i Stockholm, medan tillika jag må hafva nöjet erkänna, att efter hvad man förnummit tillståndet på senare tider förbättrats.

Jag vill göra ett tillägg, att den flottilj, som i somras vistades vid västkusten, gjorde sig på ett allt annat än angenämt sätt känd bland befolkningen för fylleri och vildt lefverne i land. Vi hafva emellertid nu hört med tillfredsställelse från statsrådsbänken den fasta föresats uttalas, att där icke skall sparas några ansträngningar för att återvinna åt kåren det goda anseende, hvarpå den på senare tider lidit afbräck, men som den dessförinnan åtnjutit. Jag hoppas också, att detta en gång skall ske, och då — men icke förr — tror jag att åt pressen och dess ingripande och den allmänna uppmärksamhet, som den förmått rikta åt dessa saker, skall gifvas det vänliga erkännande, som nu uti första hettan uteblifvit.

Angående höjning af anslaget till aflöning för flottans kårer och stater.

Öfverläggningen var härmed afslutad.

Herr talmannen, som emellertid återtagit ledningen af kammarens förhandlingar, framställde proposition i ämnet, och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3:o).

Efter föredragning af denna punkt anförde

Herr Bergström: Herr talman, mina herrar! Jag har icke begärt ordet för att göra något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Men i detta sammanhang vill jag fästa kammarens och herr statsrådet och chefens för sjöförvarsdepartementets uppmärksamhet på en sak, som säkerligen också är värd att här uppmärksammas.

För ett par månader sedan hänvände sig en mycket ansedd man i statens tjänst till mig och framhöll, att uppmärksamheten borde fästas på vissa missförhållanden ombord å flottans fartyg, och han tog såsom särskildt exempel mathållningen ombord, om hvilken han hade att förmåla åtskilliga ganska märkliga ting. Han hänvisade mig bland annat till en värnpliktig, hvilken han väl kände såsom en mycket sanningskär och omdömesgill man, och som i fjol hade fullgjort sin värnplikt ombord på pansarbåten Göta. Jag satte mig i förbindelse med denne unge man, och sedan jag afhört hans skildringar från Göta, anmodade jag honom att uppsätta en kort relation om hvad där hade passerat. Och

Angående höjning af anslaget till naturaunderhåll åt personal vid flottan.

Angående
höjning af
anslaget till
naturaunder-
håll: åt
personal vid
flottan.
(Forts.)

om kammaren icke har något emot att höra denna relation — den är helt kort — skall jag tillåta mig att föredraga densamma ordagrant. Den lyder sålunda:

»De händelser, som föregingo och gäfvo anledning till medföljande klagomål, voro i korthet och så sanningsenligt, som mitt minne nu bevarar dem, följande» — han har nämligen medsändt en klagoskrift, som inlämnats till chefen på Göta:

»Besättningen ombord å H. M. pansarbåt Göta, hade under en längre tid man och man emellan klagat öfver maten och det sätt, på hvilket den tillreddes. Denna missnöjdhet inskränkte sig ej till de värnpliktige endast, utan äfven bland det värfvade manskapet och den del af de ombordvarande underofficerskorpralerna, som äto besättningens mat, var missnöjet allmänt. Det hade också talats om att anföra klagomål häröfver, utan att leda till något resultat, detta hufvudsakligen beroende därpå, att de värnpliktige till en början kände sig allt för litet 'hemmastadda' för att våga iscensätta något dylikt. Ett klagomål från det värfvade manskapets och underofficerskorpralernas sida kunde ej komma i fråga, då de enligt deras egna ord, skrämdes tillbaka af den paragraf i disciplinstadgan, som straffar obefogadt klagomål.

Det var också till en stor del på deras uppmaning som ett tjugutal värnpliktige en söndag i augusti (datum kan jag ej erinra mig) strax före middagsskaffningen samlades i den s. k. vapensalen vid gunrumsgången för att anföra muntligt klagomål i anledning af matens beskaffenhet. Väbeln kom efter en kort stund fram och, efter att ha tagit kännedom om anledningen till de värnpliktiges därvaro, gick han in och anmälde förhållandet för sekonden, som svarade, att manskapet skulle köras bort för att ej stå till hinders, om någon ville passera. Detta muntliga klagomål förföll alltså, och samma dags eftermiddag tillfrågades jag af sekonden, hvari skaffningens bristfällighet bestod, samt uppmanades att inlämna ett skriftligt klagomål till den därpå följande månadsmonstringen, hvilken skulle hållas den första dagen i september. Medföljande klagomål, undertecknad af omkring 80 värnpliktige, inlämnades».

Jag skall uppläsa ordalydelsen af detta:

»Härmed få samtliga beväringmän, tillhörande H. M. pansarbåt Götas besättning, värdsamt anföra klagomål öfver beskaffenheten hos den skaffning, hvarmed besättningen under den sista tiden utspisats. Dels har mask förefunnits i det röкта fläsket, dels har såväl det salta fläsket som det salta köttet medfört en ruten lukt, dels ha slutligen ärter och bönor ofta varit alldeles hårda, vare sig detta berott på bönornas och ärternas beskaffenhet eller deras beredning.

H. M. pansarbåt Göta den 29 augusti 1903».

Han fortsätter sedan relationen:

»Hvarför ej hela antalet värnpliktiga underskrefvo beror, efter

hvad jag kunde finna, endast på obildningens rädsla för allt som är 'skrifvet'. Förut hade nämligen alla utan undantag gifvit sig både den och den på att de visst skulle skriva under. Afven underofficerskorpralerna voro villiga att lämna sina namn, men då ingen af dem ville stå först, föreslog jag att själf öppna raden af klagande, hvilket naturligtvis hindrade dem, såsom öfverordnade, att skriva sina namn efter mitt. Alltnog, klagomålet inlämnades på morgonen samma dag, som månadsmönstringen skulle äga rum, genom väbelns försorg till chefen, som före månadsmönstringen höll ungefär följande anförande till de klagande värnpliktige:

*Angående
höjning af
anslaget till
naturaunder-
håll åt
personal vid
flottan.
(Forts.)*

»Jag kan ej förstå hur ni kan vara så dumma att klaga öfver mat, som ni redan ätit upp». Ett par ögonblick efter hölls månadsmönstringen, som inleddes med de därvid reglementerade orden: Konungens nådiga vilja är att hvar man sker rätt; den som anser sig ha anledning till klagomål bör anföra detta nu vid mönstringen. Ingen af oss anförde då något klagomål, då vi ju redan på sekondens till mig framställda förslag inlämnat skriftligt klagomål *just till* månadsmönstringen.

Något nytt fläsk eller salt kött togs ej ombord under den återstående delen af eskaderöfningarna, ej heller vidtogos några andra förändringar, som tydde på att vårt klagomål gifvit anledning till någon åtgärd å befålets ombord sida.

Härtill kan äfven läggas den omständighet, att till skeppskock användes en tredje klassens sjöman, som, enligt sin egen förklaring, ej lärt sig under de få månader, han tjänstgjort i land, laga annan mat än ärter, bruna bönor och fruktsoppa, och som själf klagade öfver det bakvända i att sätta en så oerfaren man att sköta en sak, som är utaf så stor vikt som den föreliggande».

Ja så långt denna skriftliga relation.

Det är nu, herr talman, icke min mening att få mathållningen om skeppsbord inrättad för kräsmagar, för ingen del. Men jag påminner om, att ett af denna kammares utskott vid årets riksdag med anledning af en här väckt motion framhållit, att vid armén förekomma åtskilliga brister i detta hänseende. Detta utskott yttrade, dels att det icke är tillräcklig kontroll öfver de levererade varornas beskaffenhet och öfverensstämmelse med profven, dels också att det råder åtskilliga missförhållanden med afseende på anordningarna vid matens beredning; hvarför också kammaren beslutat en skrifvelse till Kungl. Maj:t i syfte att åstadkomma en undersökning, i hvad mån anordningarna för arméns mathållning tarfvade förbättring, samt med begäran att Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, hvartill undersökningen föranledde. Likasom detta uttalande fäst uppmärksamheten på mathållningen vid armén, likaså synes mig det exempel, som jag nu anført, visa, att man bör hafva uppmärksamheten riktad på motsvarande förhållanden inom flottan. Iuom armén har man ju

*Angående
höjning af
anslaget till
naturaunder-
håll åt
personal vid
flottan.*

(Forts.)

dess värre fått göra bekantskap med åtskilliga osunda företeelser med afseende på upphandlingen för arméns räkning. Det saknas icke alldeles vittnesbörd om, att det icke heller går så fullkomligt rätt och väl till med afseende på upphandlingen inom flottan.

Nu kan det ju sägas, att i detta särskilda fall, som jag anfört, förstodo de personer, som det gällde, de värnpliktige, måhända icke att alldeles riktigt iakttaga formerna, då det kanske hade varit deras skyldighet att muntligen upprepa de klagomål, som de förut skriftligen anfört. Men herrar sjöofficerare pläga icke heller vara sådana mästare, när det gäller formerna. Det borde därför kunna förväntas, att de icke ställa alltför stora fordringar på de värnpliktige. Kan man, mina herrar, tänka sig, att en fartygschef skall svara så, som den nu ifrågavarande gjorde, på de klagandes framställning: »Hvad är det för dumheter att komma och klaga öfver en mat, som man redan ätit upp!» Det hade väl varit rimligt, att denne man sagt: »Naturligtvis skall jag låta undersöka denna sak såväl med hänsyn till materialets beskaffenhet som med hänsyn till tillredningen». Och hvad skall man sedermera säga, när han efter de där högtidliga orden om Konungens nådiga vilja etc. icke tyckes hafva fäst det bittersta afseende vid hela denna sak?

Nu vet jag visserligen, att denne man, fartygschefen på pansarbåten Göta i fjol, är en mycket duglig officer, kanske en af vår flottas dugligaste män. Men, mina herrar, när sådant händer på det friska trädet, hvad kan icke då ske på det torra?

Jag har ansett mig böra fästa uppmärksamheten på denna sak och jag vill förvänta, att herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet kommer att för framtiden ägna hithörande frågor nödig uppmärksamhet.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Då en ärad kamrat på stockholmsbänken här upptagit frågan om mathållningen å flottans fartyg, skall jag tillåta mig att med ett par ord beröra en fråga, som hör dit, och hvilken jag anser vara af en viss vikt.

Förhållandet lär vara det, att i utspisningen för manskapet å flottans fartyg ingår äfven öl. Som bekant har emellertid Riksdagen för några dagar sedan skrivit till Kungl. Maj:t och hemställt, att såväl vid arméns som flottans kasernområden all ölutsänkning måtte varda förbjuden. Enligt hvad jag tror, torde icke, med den formulering skrifvelsen erhållit, densamma inbegripa äfven flottans fartyg. Vid sådant förhållande vill jag tillåta mig att till chefen för sjöförsvarsdepartementet hemställa, huruvida icke i sammanhang med behandlingen af den skrifvelse, som Riksdagen sålunda aflåtit, äfven frågan om lämpligheten af att låta öl ingå i de dagliga ransonerna för manskapet å flottans fartyg skulle kunna tagas i öfvervägande. Af samma skäl, som Riksdagen aflåtit den ifrågavarande skrifvelsen, tror jag, att det

af mig nu påpekade förhållandet bör ändras. Det kan nämligen icke vara lämpligt att på sätt som sker vänja beväringssynglingar och kanske äfven skeppsgossarna vid att dagligen förtära öl. Då man numera kommit därhän, att ett svagdricka kan levereras, som är fullt hållbart och som väl kan ersätta ölet, samt då flottans fartyg icke äro försedda med marketentier, där oskadliga läskedrycker kunna köpas, anser jag önskligt, att det tages under öfvervägande, huruvida icke det öl, som under flottans öfningar ingår i ransonerna åt manskapet på fartygen, skulle kunna ersättas med svagdricka.

Angående höjning af anslaget till naturaunderhåll åt personal vid flottan.

Ytterligare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4:o) och 5:o.)

Hvad utskottet hemställt bifölls.

I fråga om *punkten 6:o)*, som härefter föredrogs, yttrade

Chefen för sjöförsvardepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Utaf motiveringen i Kungl. Maj:ts proposition angående denna punkt framgår med all tydlighet behovet af, att nu ifrågavarande anslag ökas till det belopp, som Kungl. Maj:t här begärt, eller med 101,715 kronor. Då utskottet emellertid i motiveringen till sin hemställan i den nu förevarande punkten yttrar: »Utskottet, som visserligen funnit det vara utredt, att en höjning af ifrågavarande anslag är af behovet påkallad, har emellertid icke ansett, att underhållsanslagen behöfva ökas så hastigt, som Kungl. Maj:t föreslagit», vill jag däri se ett löfte för framtiden, att det belopp, som fattas i det af Kungl. Maj:t här äskade anslaget, omkring 25,000 kronor, sedermera kommer att af Riksdagen beviljas, och vid sådant förhållande har jag icke något yrkande att göra i den nu föredragna punkten.

Angående höjning af anslaget till underhåll af kustartilleriets byggnader och materiel.

Vidare förekom ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7:o)—11:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12:o).

I punkt 11 af denna hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel bevilja på extra stat för år 1905 ett anslag af 6,262,550 kronor.

Angående anslag till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel.

*Angående
anslag till
nyanskaffning
af krigsfar-
tygsmateriel.*

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte till nyanskaffning af krigsmateriel bevilja på extra stat för år 1905 ett anslag af 6,062,550 kronor.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Af den motivering, som Kungl. Maj:t i denna punkt anført, framgår, att marinförvaltningen i öfverensstämmelse med den plan, som uppgjordes af den kommitté, som år 1901 tillsattes för att utreda behovet af materiel för flottan, föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle för nästkommande år äska anslag af Riksdagen för anskaffande af nio stycken torpedbåtar, däraf två första klass och sju andra klass. Af ekonomiska skäl ansåg Kungl. Maj:t det emellertid icke vara lämpligt att af innevarande års Riksdag äska anslag till mer än två stycken andra klass torpedbåtar. Kungl. Maj:t har således här gått ned så långt som möjligt.

Det krig, som i närvarande stund pågår mellan Japan och Ryssland, visar till fullo, hvilken oerhörd nytta torpederna och torpedbåtarna utträta, och man kan däraf draga den slutsatsen, att ett litet land, som icke har råd att skaffa sig stora slagskepp, kan i de billigare torpedbåtarna skaffa sig ett mycket starkt och lämpligt försvar.

Statsutskottet har nu emellertid enhälligt beslutat att hemställa om anvisande af medel för endast en af de af Kungl. Maj:t här föreslagna andra klassens torpedbåtar. Detta utskottets beslut synes mig vara ganska olyckligt. Det är nämligen att märka, att i närvarande stund är icke en enda torpedbåt, vare sig af första eller andra klass, under byggnad inom landet. Den torpedbåt af första klass, Kapella, som varit under byggnad vid Lindholmens mekaniska verkstad i Göteborg, blifver nämligen i dagarne levererad. Men till följd däraf, att för närvarande inga torpedbåtar kunna komma att tillverkas vid våra svenska verkstäder, kommer förmågan hos dessas arbetare att tillverka dylika fartyg att sjunka. Vi ha här drifvit upp arbetsförmågan på detta område ganska väsentligt, men om nu endast en torpedbåt skall komma att byggas, kan naturligtvis blott ett varf få sysselsättning med detta arbete.

Då emellertid 200,000 kronor icke torde få anses vara någon så högst betydande summa, kan jag för min del, oaktadt statsutskottets enhälliga afstyrkande af Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt, icke annat än på det lifligaste hemställa, att kamraren ville i enlighet med Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag bevilja medel för anskaffandet af två stycken nya andra klassens torpedbåtar.

Herr Branting: Herr talman! Af den stora summa på öfver 6,000,000 kronor, som vi här gå att om några ögonblick — såsom jag antager — i ett klubbslag bevilja, är, enligt hvad framgår af statsutskottets utlåtande i denna punkt, den allra största delen, eller 5,257,000 kronor, endast konsekvenser af föregående beslut i Riksdagen, i det därmed afses färdigbyggande, helt eller delvis, af redan beslutade fartyg. Det är således — huru önskvärdt det eljest än kunde vara — omöjligt att i någon vidare grad vinna besparingar på denna stora post. Det är icke heller därför som jag nu här begärt ordet, utan för att fästa uppmärksamheten på ett annat förhållande.

Det må visserligen vara godt och väl, att vi alltjämt bygga nya fartyg i den mån sådana kunna anses vara för försvarets behof verkligen nödvändiga, men det är dock icke mindre viktigt, att de fartyg, som vi redan hafva, också ständigt hållas i beredskap, så att de kunna göra tjänst när helst sådant påfordras. Vi hafva ju helt nyligen fått en ganska allvarsam erinran därom, att flottan bör vara i ständig beredskap. När det rysk-japanska kriget utbröt blef det en allmän oro i Europa, en oro, som var större än den varit på långliga tider och som i viss mån fortfor, ända till dess att den nya öfverenskommelsen mellan västmakterna lugnat stämningen. Då vidtogos, äfven från vår sida, anordningar för att i mera vidsträckt omfattning, än hvad som under vanliga, lugna tider brukar vara fallet, hålla försvaret färdigt. Efter hvad som meddelats mig från initieradt håll, skulle det emellertid därvid ha visat sig, att flera af våra förnämsta fartyg icke skulle vara så ögonblickligt beredda, som önskvärdt vore, och äfven att andra missförhållanden skulle äga rum i afseende å beredskapen. Det skulle nog för Riksdagen vara af synnerligen stor vikt att få understruket, att den högsta ledningen härvidlag verkligen gör hvad göras kan. Det är nämligen klart, att om vi här bevilja aldrig så mycket medel för anskaffande af fartyg, men dessa sedan ligga såsom i djupaste fred alldeles oförberedda och det tager lång tid att få dem i beredskap, har icke landet vid försvar mot ett eventuellt fientligt angrepp den nytta af flottan, som det kunde hafva, och flottan kan då icke spela den roll, som borde tillkomma den.

Det har uppgifvits i pressen — och detsamma har meddelats mig från håll, som jag har all anledning att antaga vara fullt initierade i dessa saker —, att ett par af våra pansarfartyg utom Svea, som ligger under ombyggnad, skulle vara uti sådant skick, att de icke fullt hade det stridsvärde, som de borde ha, och likaså att förhållandena i Karlskrona i afseende å dispositionen af hvad som där ständigt måste hållas i beredskap icke heller vore de bästa möjliga.

Jag tror, som sagdt, att det för Riksdagen är rätt angeläget att i nu berörda hänseende få några upplysningar af herr stats-

*Angående
anslag till
nyanskaffning
af krigsfartygs-
materiel.*

(Forts.)

Angående
anslag till
nyanskaffning
af krigsfar-
tygsmateriel.

(Forts.)

rådet och chefen för sjöförvarsdepartementet, så att vi få veta, att icke verkan af de anslag, som vi här bevilja för vårt försvar, i viss mån neutraliseras därigenom, att beredskapen icke är så stor, som under nuvarande förhållanden verkligt visat sig vara af nöden.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Med anledning af hvad den siste ärade talaren på stockholmsbänken nu yttrade, skall jag be att för kamraren härmed få förklara, att vid intet tillfälle, så långt tillbaka jag kan minnas, svenska flottans fartyg eller kustartilleriets positioner varit så effektiva och befunnit sig i sådant mobiliserings-skick som just i närvarande stund. Alla våra fartyg äro för närvarande klara, med undantag af några få, som ligga under reparation. Ett af dessa senare fartyg är pansarbåten »Svea», hvilken — såsom herrarne veta — håller på att förändras, så att den kan få starkare bestyckning och således blifva kraftigare; ett annat är torpedkryssaren »Örnen» och ett tredje den gamla monitorn »Thordön», som också håller på att få starkare bestyckning. Dessa reparationer och förändringar i hvad de afse »Svea» och »Thordön» ske med Riksdagens begifvande. »Svea» och »Örnen» blifva enligt hvad som för mig uppgifvits — färdiga i maj månad. För öfrigt vill jag nämna, att sedan två år tillbaka ha från och med början af januari månad fyra stycken pansarbåtar legat färdiga i Karlskrona att hvilket ögonblick som helst gå ut till sjöss.

Det förhåller sig nämligen så — som herrarne kanske veta — att flottans beväring, första afdelningen, rycker in den 6:te januari och då blir förlagd på dessa pansarbåtar, som äro klara att gå ut hvilket ögonblick som helst. Detta har förut aldrig ägt rum. Hvad beträffar våra andra i första beredskap liggande fartyg, som i närvarande stund äro — med undantag af de fartyg jag nyss nämnde — alla våra till kusteskadern hörande krigsfartyg, d. v. s. våra kraftigaste, snabbaste och bästa fartyg, äro också de färdiga att gå till sjöss. Jag vet mycket väl, hvad den ärade talaren syftade på, då han talade om ett par pansarfartyg, som icke skulle vara färdiga; jag vet det därför att jag för några dagar sedan fick mig tillsänd den morgontidning, som talaren själf redigerar. Det gällde pansarbåtarna »Njord» och »Oden». Såsom herrarne påminna sig, beviljade Riksdagen 1902 en viss summa för att isolera dessa båtar emot köld, d. v. s. deras yttersidor skulle beklädas med något isolerande ämne. I juni månad, några dagar efter det Riksdagens skrivelse kommit mig till handa, anbefalldes vederbörande myndighet att genast sätta i gång med denna isolering, dock så att dessa fartyg det oaktadt alltid skulle vara färdiga att gå till sjöss. På det ena fartyget är isoleringen i det närmaste afslutad; på det andra har man ej hunnit så långt. Men

fartygen äro fullt färdiga; i den dag, som är, blåsa befälstecken på dem och om måndag — tror jag — gå de till sjöss.

Det har äfven talats om förhållandet med en panna ombord på »Njord», och då kanske en del af herrarne af hvad som stått att läsa i tidningen fått en skaf uppfattning om huru det gått till, skall jag be att få nämna ett par ord om saken. Under föregående års expedition inträffade nämligen på detta fartyg en torrkokning i en af de 6 pannor ett sådant fartyg har. Vid den undersökning, som verkställdes, kunde man icke få reda på om någon varit direkt vållande till skadan. Men sedan skadan upptäckts hade det folk, som var sysselsatt med denna pannas eldande, skött sig utmärkt väl. Så snart jag fick kännedom om det som händt, tillkallade jag vederbörande, öfverdirektören i mariningenjörstaten, för att höra, huru man på bästa sätt och kortaste tid skulle kunna afhjälpa denna skada, en skada som för öfrigt icke så sällan plägar förekomma i sådana pannor, ehuru den dess bättre icke hittills inträffat på våra svenska större örlogsfartyg. Man hade nu två utvägar att välja på. Den ena var att hugga upp däckets, taga ut den skadade pannan, föra den i land och reparera den samt så åter sätta in den på sin plats. Detta arbete skulle taga i anspråk en tid af omkring 6 månader. Den andra utvägen var att beställa en ny panna, den måste då beställas vid en enskild verkstad — under tiden låta fartyget vara som det var och först då den nya pannan kommit till Karlskrona byta ut pannorna, hvilket enligt uppgift skulle taga 65 dagar. Den senare utvägen valdes. Pannan beställdes genast, men har ej kunnat blifva färdig förr än den 22 i denna månad. Vid det förhållande att fartyget för den nya pannans insättande skulle komma att ligga oanvändbart i 65 dagar, har emellertid beslutats på grund af de oroliga politiska förhållandena att pannan tills vidare, icke skall insättas; och fartyget har också hela tiden legat klart att gå till sjöss, visserligen med reducerad fart, då den ju endast kan använda $\frac{5}{6}$ af sina pannor, men har dock så stor fart, att den väl kan följa det äldsta af våra pansarfartyg »Svea», och jag tror äfven med »Göta».

Vidare har äfven talats om, att det icke skulle vara väl beställt med ammunitionsförhållandena vid kustbefästningarna vid Karlskrona. Jag skall då be att få nämna, att det är ett misstag. Det har aldrig varit så väl ordnad i detta afseende som i denna stund. Och hvad Oscar-Fredriksborg beträffar, torde de herrar riksdagsmän, som gjorde besök där i söndags, erinra sig, att de sågo vid alla kanoner ammunition stå klar.

Herr Natt och Dag: Då förlidet års Riksdag icke beviljade af Kungl. Maj:t äskade två 2-klass torpedbåtar. trodde man, att detta då af Kungl. Maj:t framhållna behof vid följande riksdag skulle fyllas. I år har åter Kungl. Maj:t begärt anslag till två

*Angående
anslag till
nyanskaffning
af kripsfar-
tygsmateriel.*

(Forts.)

Angående
anslag till
nyanskaffning
af krigsfar-
tygsmateriel.
(Forts.)

2-klass torpedbåtar, men utskottet har tillstyrkt beviljandet af endast en. Hvar och en, som i dagspressen följer med händelserna i Ostasien, torde finna, att det är torpeder och minor, som där göra verkan i högre grad än kanonerna. Detta tycker jag borde vara ett skäl för Riksdagen att icke minska ökningen af det lilla torpedvapen vi i närvarande stund äga. Jag säger med flit »lilla» och det af följande skäl. 1882 års parlamentariska sjöförsvarskommitté, i hvilken flere här närvarande riksdagsmän suto, ansåg att flottans styrka borde uppbringas till 14 pansarfartyg och 80 torpedbåtar. I närvarande stund äga vi 10 pansarbåtar färdiga och 2 under byggnad d. v. s. nära på antalet fullt, under det att vi icke äga mer än 31 torpedbåtar, inberäknadt den som är under byggnad i Frankrike. Det är denna betänkliga brist i torpedvapnet, som Kungl. Maj:t nu afsett att i någon mån fylla. Vi sakna i vår flotta fartyg lämpliga att spana utanför våra skärgårdar. Därtill behöfvas pansarkryssare, torpedjagare och närmast kusten torpedbåtar. Vi se nu, huru ryssarne hafva det i Ostasien. De kunna icke få reda på hvar den japanska landstigningen skall ske. Det är liksom om en mörk ridå hängde utanför kusten och stängde synranden. De veta icke hvar slaget skall träffa. I samma läge skola vi komma, därest vi icke förmå hålla fartyg ute för att taga reda på hvar slaget hotar. Jag ber kammarens ledamöter betänka, att vi icke känna den stund kriget utbryter; vi veta icke när kriget kan förflytta sig till Östersjön. Vi veta att, när vår östra granne en gång förut var i kamp med en motståndare, som hade England till bundsförvandt — jag syftar på Krimkriget — så flyttades kriget inom ett år till Östersjön och krigslågan tändes utanför våra kuster.

Då nu Kungl. Maj:t i år icke begärt mer än i fjol, borde väl anskaffandet af dessa två torpedbåtar icke få anstå ytterligare ett år. Herr talman, på dessa skäl ber jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herrar *Almqvist*, *Åkerlund* och *Hjärne*.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Jag ber först att till herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet få uttala min erkänsla för den urskillning, med hvilken han vetat att sofra de orimliga anspråk, som i nu förevarande hänseende ställts från marinförvaltningens sida. Jag vill på samma gång tillägga, att anledningen till, att statsutskottet nu delvis afstyrkt Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, icke är den, att statsutskottet ansett, att det icke är nödvändigt att öka antalet torpedbåtar, än mindre att utskottet velat — såsom den siste talaren yttrade — minska detta antal, utan anledningen därtill är det beslut, som förlidet års Riksdag fattade angående byggande utom landet af en torpedbåt. Afsikten med nämnda beslut var,

att vi här i Sverige skulle få in en ny och bättre modell för dylika båtar, och utskottet har därför ansett det vara skäl att vänta, till dess vi fått denna nya båttyp och att staten icke bör onödigtvis gifva ut pengar för byggandet af torpedbåtar af gammal modell, utan att det kan vara tillräckligt, om *en* ny torpedbåt bygges för nästa år. Ett kommande år kan ju Riksdagen öka anslaget till nyanskaffning af krigsfartygsmateriel, så att då flera torpedbåtar kunna byggas. Det är ju i alla fall, såsom herrarne finna, ett ganska betydande anslag, som det här är fråga om, nämligen icke mindre än 6,062,550 kronor. Kunde Riksdagen hvarje år bevilja lika mycket för nu ifrågavarande ändamål, tror jag, att vi snart skulle få vår flotta i ordning, men så mycket kan Riksdagen icke allt framgent bevilja för denna sak. Utskottet har dock i alla fall här tillstyrkt anslag för fortsättande af arbetet å en pansarbåt, för fullbordande af en pansarkryssare, för påbörjande af en torpedbåtsjagare samt för anskaffande af en ny torpedbåt, och då jag för min del icke kan finna annat, än att — som sagdt — detta anslag är högst afsevärdt, anhåller jag, att Andra Kammaren ville bifalla utskottets förslag i den nu föreliggande punkten.

*Angående
anslag till
nyanskaffning
af krigsfar-
tygsmateriel.*

(Forts.)

Herr Brodin: Herr talman, mina herrar! Det kan ju synas förmätet att uppträda mot ett enigt statsutskott, som har velat hushålla och på grund däraf endast tillstyrkt byggandet af *en* ny torpedbåt, men man kan hushålla så, att det blir misshushållning, och så synes mig förhållandet vara här med utskottet.

Vi måste komma ihåg, att å flottans båda stationer, i Stockholm och i Karlskrona, finnas verkstäder, och för att dessa skola kunna utföra behöfliga reparationsarbeten, måste de naturligtvis ha ett visst antal fackskickliga arbetare. När flottans fartyg icke ligga under utrustning, utan äro ute på expeditioner, måste dessa arbetare sysselsättas med någonting, ty det går icke för sig att då afskeda dem, emedan man i sådant fall icke skulle kunna få igen dem så hastigt, som erfordrerligt vore, i händelse af behof.

Nu har statsutskottet endast velat vara med om byggandet af en torpedbåt, alltså skulle blott en af flottans verkstäder ha konstant sysselsättning för sina arbetare, under det att den andra icke hade något dylikt arbete för sina arbetare, då de vore lediga från reparationsgöromål, och följdén blefve, att denna verkstad finge gifva sina arbetare en annan sysselsättning, som ej vore så produktiv, dock mot utbetalande af vanlig aflöning. Andra verkstäder äro utsatta för alldeles samma svårigheter, i det att de alltid måste skaffa sig någon nybyggnad, äfven om den medför förlust, blott för att kunna gifva sysselsättning åt sina arbetare och ha dem tillgängliga i händelse det blir fråga om en reparation eller något sådant, som kan gifva någon förtjänst.

På grund af detta förhållande, som jag antager, att stats-

Angående
anslag till
nyanskaffning
af krigsfar-
tygsmateriel.

(Forts.)

utskottet icke tagit med i beräkningen här, skall jag be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts nu förevarande proposition angående anslag till anskaffande af två nya torpedbåtar.

Herr Ljunggren: Herr talman! Jag tillåter mig att å svenska industriens och svenska industriarbetarnes vägnar hemställa, huruvida icke kammaren skulle vilja göra det tillägget till sitt eventuella beslut angående påbörjande af en jagare, att denna måtte byggas inom landet. Då »Mode» beställdes i utlandet, ansåg man, att den borde komma ifrån en verkstad, som kunde gifva landet en god modell för denna fartygstyp; nu hafva vi ju denna modell fullt klar, och våra arbetare och våra industriella verk behöfva sysselsättning.

Jag tillåter mig sålunda här göra den hemställan, att, i fall Riksdagen beslutar påbörjande af en jagare, denna måtte byggas inom landet.

Herr vice talmannen Pehrson: Herr talman! Det vill synas, som om vi här under diskussionens lopp kommit något på sidan om själfva den fråga, som nu föreligger. Det förefaller mig, som om föremålet för öfverläggningen i denna punkt borde vara, hvilken materiel vi vilja och anse oss för närvarande kunna anskaffa för flottan. Det är här icke i första hand fråga om att skaffa några verkstäder arbete; den frågan bör endast komma i andra rummet.

Här har af herr Hans Andersson i Nöbbelöf framhållits, att vi böra erinra oss, att det icke gärna är tänkbart att vi i längden kunna bevilja så högt årligt nybyggnadsanslag till flottan som det nu för år 1905 af statsutskottet tillstyrkta. Jag tror, att han har rätt häruti. Om vi taga denna fråga i närmare eftertanke, tror jag, att vi skola finna, att vi kunna vara glada, om vi närmelsevis äfven framdeles anse oss ha råd att årligen bevilja lika stort nybyggnadsanslag till flottan, som det för nästa år nu tillstyrkta.

Att här klandra statsutskottet för den nedprutning, som af utskottet blifvit föreslagen i det af Kungl. Maj:t begärda anslaget, motsvarande kostnaden för en andra klassens torpedbåt, synes mig vara något underligt. Statsutskottet har ju i alla fall här tillstyrkt ett anslag å icke mindre än 6,062,550 kronor, alltså endast med 200,000 kronor understigande det af Kungl. Maj:t här begärda.

De, som yrkat på, att icke blott en, utan två nya torpedbåtar borde nu beslutas, ha som sitt hufvudsakligaste skäl därför anført, att vi måste skaffa fortsatt arbete åt de tvenne verkstäder inom landet, som företrädesvis sysselsätta sig med dylikt arbete. Ja, så långt som det är öfverensstämmande med statens intresse, är jag en af dem, som vilja, att vår krigsmateriel, såväl flottans som arméns, må i första hand tillverkas inom landet. En talare här,

herr Brodin, sade, att det vore en stor misshushållning att icke se till, att tillräckligt med arbete anskaffades åt verkstäderna i fråga. Det kan emellertid äfven vara misshushållning att förhastas sig, och enligt min mening gör man det, om man nu fortsätter att bygga torpedbåtar efter vår gamla modell utan att afvakta, hur typen och konstruktionen är på den nya torpedbåt, som vi nu bygga i utlandet och till hvars anskaffande Riksdagen i fjol anslog medel. Det torde nog vara den största besparingen och den bästa hushållningen, att vi företrädesvis bygga så ändamålsenliga och så moderna fartyg som det står oss till buds att göra. Icke är det väl någon besparing att fortsätta och bygga så många båtar som möjligt efter en gammal modell och en utomlands kasserad typ? Jag tror, att den största besparingen vinnes genom att vi se till, att hvad vi skaffa oss i sjökrigsmateriel äfven blir det bästa möjliga. Endast då skola vi få den största valutan för våra pennningar.

*Angående
anslag till
nyanskaffning
af krigsfar-
tygsmateriel.*

Jag yrkar, herr talman, bifall till statsutskottets förslag i den nu föreliggande punkten.

Herr Brodin: Med anledning af herr vice talmannens nu gjorda uttalande vill jag fästa uppmärksamheten därpå, att den i utlandet beställda torpedbåten är af annan klass och således af annan typ än de af Kungl. Maj:t här föreslagna torpedbåtarna.

Jag vet icke, om jag i mitt förra anförande uttryckte mig så illa, att det icke framgick, att jag där menade kronans varf i Karlskrona och kronans varf i Stockholm, och att man borde tillse, att vederbörande där hade lämpligt arbete att gifva dessa verkstäders arbetare, så att de icke behöfde gå och ha sin aflöning utan att ha någon produktiv sysselsättning.

Jag har endast velat yttra detta, då det af herr vice talmannens uttalande syntes, som om han hade missförstått mig.

Herr Ljunggren: Herr talman! På förekommen anledning och då man kan hysa en till visshet gränsande förhoppning om att den materiel, vare sig det är fråga om fartygs- eller annan materiel, som staten behöfver, skall, så vidt möjligt, tillverkas inom landet, tillåter jag mig att återtaga det af mig nyss gjorda yrkandet.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner å de därunder gjorda yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 13:o)---17:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18:0).

Ang. anslag till uppvärmning och belysning af beklädnadsförrådshuset å Stumholmen i Karlskrona.

Under punkt 20 af denna hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för anordnande af uppvärmning och belysning af beväringens beklädnadsförrådshus å Stumholmen i Karlskrona bevilja på extra stat för år 1905 ett anslag af 34,500 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Jag skall anhålla att beträffande den nu föredragna punkten få yttra några ord.

Beväringens beklädnadsförrådshus i Karlskrona är afsedt icke allenast för förvaring af de värnpliktiges beklädnad, utan har äfven en annan mycket viktig uppgift, nämligen att bereda möjlighet till att på kortaste möjliga tid bekläda det största möjliga antal värnpliktige. Det ifrågavarande förrådshuset är inrättadt efter ett danskt mönster, som på sin tid ansågs vara ett bland de yppersta i Europa, icke blott som förrådshus betraktadt, utan äfven i det hänseendet att möjliggöra en hastig beklädnad af beväringar. Vid en dylik beklädnad tillgår så, att den värnpliktige kommer upp för en trappa på förrådshusets ena gafvel, kommer in uti ett litet rum, där hastigt tagas några mått på honom, hvilka antecknas i en liten så kallad beklädnadsbok, och med denna bok i handen går han sedan in i det stora beklädnadsförrådet, där han längs en disk får plagg efter plagg; en trappa högre upp får han sina skodon, och går slutligen ut i ett yttre rum, där han ikläder sig sina militära kläder och inlägger sin civila kostym i ett därför särskild afsedt fack. Han lämnar sedan förrådshuset och går ned till en brygga, där ångslupar vänta på att föra honom ombord å det fartyg, som han tillhör. I händelse af mobilisering skulle man på detta sätt lyckas kunna bekläda 175 man i timmen. Sedan emellertid beväringen börjat inkallas så tidigt som den 6 januari, ha vissa olägenheter härvidlag förmärkts. Det rum, där kläderna förvaras, är nämligen vid den tiden af året alldeles iskallt, till följd hvaraf äfven kläderna blifvit iskalla. Med hänsyn till beväringens hälsa har man då därför låtit bära ned kläderna till det så kallade exercishuset, som ligger på ett afstånd af cirka en kilometer från det nyssnämnda förrådshuset. Detta har emellertid tagit en tid af flera dagar, och då kläderna där icke kunnat ordnas på lämpligt sätt, har därför kommit, att man icke kunnat bekläda mer än 75 man i timmen. Om det således gällde att bekläda den beväring, som är afsedd för 12 pansarbåtar, skulle därtill åtgå i det förra fallet 9

timmar och i det senare fallet 22 timmar. Jag behöfver icke för herrarne nämna, af hvilken oerhörd vikt det är, att en flotta, som ligger i Karlskrona, kan komma ut en 12 à 13 timmar tidigare i det ena fallet än i det andra. Om en mobilisering i verkligheten skulle inträffa under den kalla årstiden, är det alldeles gifvet, att hvarken tid eller manskap finnes för att transportera ned kläderna från förrådshuset till kasernerna eller exercishuset, för att där uppvärmas, utan alldeles säkert kommer det att tillgå så, att beväringen måste gå upp i förrådshuset och där ikläda sig de iskalla kläderna och således ett eller annat ögonblick stå mer eller mindre naken i den kalla luft, som där är rådande. Följden af detta blifver med all säkerhet, att, någon dag efter det fartygen kommit ut till sjöss, en ganska stor procent af vår beväring är mer eller mindre sjuk: förkyld eller ligger i lunginflammation. Jag har hört mig för af marinöfverläkaren därom, och han sade, att det var hans bestämda öfvertygelse, att, om beväringen skulle på detta sätt upplädas, säkerligen en ganska stor procent skulle blifva stridsoduglig en eller annan dag efteråt.

Statsutskottet har bland andra skäl för sitt afstyrkande anfört, att uti samma förråd inrymmes stationens förråd af salt kött, fläsk och dylikt, så att det skulle kunna inträffa, att dessa varor toge skada om en värmeledning infördes. Förhållandet är nu, att det hus, som skulle inrymma denna värmeledning, alldeles icke ligger i detta förråd utan är byggt på den sydvästra gaveln utanför det vanliga huset och skildt från detta med en icke mindre än $\frac{3}{4}$ meter tjock mur. Det är enligt min tanke alldeles otänkbart, att någon värme skulle kunna bryta igenom denna mur och skada någon proviant.

På grund af dessa förhållanden och då det är särskildt viktigt, att man får friskt folk ombord å fartygen, då man går till sjöss, samt Riksdagen alltid visat sig synnerligen mån om de värnpliktiges hälsa, får jag hemställa, att denna kammare behagade besluta i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Den nu föreliggande frågan är icke någon direkt försvarsfråga, åtminstone icke i militär bemärkelse. Det gäller icke ett direkt stärkande af vårt försvar, utan en klok omtanke om våra värnpliktiges lif och hälsa. Jag vill påminna herrarne om de olycker, som drabbade vårt landtvärn under 1808—1809 års krig. Dålig beklädnad lade då grunden till den fältsjuka, som utbröt bland trupperna under transporten från Åland till Stockholm hösten 1808. Inkomna till Stockholm, insjuknade manskapet i hundratal, och far-soten spred sig äfven till stadens invånare. Vid en mobilisering gäller det kanske för oss att på timmen hinna ut från Karlskrona med våra fartyg. En landstigning hotar måhända i Stockholms närhet. Flottan ligger i Karlskrona. Den skall utrustas och be-

Ang. anslag till uppvärmning och beklädning af beklädnadsförrådshuset å Stumholmen i Karlskrona.

(Forts.)

Ang. anslag till uppvärmning och be-lysning af be-lädnadsförrådshuset å Stumholmen i Karlskrona.
(Forts.)

mannas. Hvarje man, som finnes i staden, måste tagas i anspråk för att få fartygen färdiga. Man har icke tid att flytta några tusen beklädnadsuppsättningar, hvar och en bestående af ett icke så litet antal plagg, till ett varmt rum. Om då mobiliseringen inträffade en kall vinterdag och de värnpliktige nödgades ikläda sig kalla kläder, så skulle om några dagar till följd af den därigenom ådragna förkylningen allvarsamma sjukdomar kunna upp-träda bland fartygens besättningar, och med den trånga förläggning, som på grund af det ringa utrymmet måste äga rum på ett krigsfartyg, skulle stora möjligheter finnas för att farsoten, hvilken form den än må taga, lätt skulle kunna sprida sig.

Flottans myndigheter hafva icke någon fördel af detta på annat sätt, än att det för dem gäller att komma ut med friska besättningar. Det är i de värnpliktige sjömannens namn, som jag här talar. Jag har genom bref fått meddelande om, huru detta förrådshus i vanliga fall är beskaffadt. Det är som en iskällare. Det ligger i ett gråstenshus, där fukten sitter fast vid kläderna. Man kan tänka sig, att ett längre förvarande af kläderna i sådan temperatur och sådan fukt skulle kunna föranleda klädernas fördärfvande genom mögel eller på annat sätt och därigenom blifva långt dyrbarare än nu ifrågavarande, en gång för alla erforderliga anläggning.

Herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet har så uttömmande afhandlat de skäl, som ur rent militär synpunkt tala för denna sak, att jag icke vill upprepa dem. Men jag lägger hvar och en på hjärtat, att han här handlar och beslutar om sitt eget kött och blod, och då Riksdagen alltid varit mån om, att de värnpliktige skulle hafva det så bra som möjligt, får jag härmed yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Det nästan ryste i mig, då jag hörde herr Natt och Dag tala om landtvärnet från 1808—1809 och förklara, att våra värnpliktige nu skulle lida lika mycket som då, därest vi icke bifölle den föredragna punkten! Jag tror dock icke, att han alldeles menade detta, ty det var väl starkt. Jag förmodar, att flottans officerare icke helt och hållet sakna förmågan att tänka. Då de skicka ut en mobiliseringsorder, kunna de väl komma öfverens om att låta öfverflytta munderingspersedlarna från det kalla förrådshuset till exercishuset, där de kunna uppvärmas. Då det hittills gått till på detta sätt, bör det väl kunna ske så äfven framdeles. Det är icke meningen, att de värnpliktige den kalla årstiden skulle behöfva kläda om sig i förrådshuset. Jag förmodar, att det icke behöfver taga mycket längre tid, om de kläda om sig på något af de andra ställena — det må nu vara i exercishuset eller i gymnastikhuset — än om det sker i förrådshuset.

Här är därjämte fråga om en annan sak. Det är nämligen

fråga icke blott om uppvärmning, utan äfven om belysning. Nu har det sagts, att elektrisk belysning borde införas, enär man annars icke skulle hafva erforderlig trygghet mot eldsvåda. Statsutskottet har emellertid tänkt på, att det i många fall är nästan farligare att använda elektrisk belysning än annan slags belysning. Man har sett många exempel på, att vid användande af elektrisk belysning eldsvåda uppkommit genom kortslutning, och här skulle ju för sådan händelse icke finnas folk till hands att släcka. Det blefve således värre, än om en olycka skulle ske med en lampa, hvilket jag för min del icke tror vara så mycket att befara. ty det är mycket sällan sådana olyckor inträffa, om man iakttager nödig försiktighet.

Ang. anslag till uppvärmning och belysning af beklädnadsförvärdshuset å Stumholmen i Karlskrona.

(Forts.)

Jag tror icke så mycket på den fara för vårt eget kött och blod, som herr Natt och Dag talade om. Jag tror, att det är bättre att hålla sig till den rena verkligheten än att för kammaren rulla upp sådana här taflor, ty kammaren är mera praktisk, än herr Natt och Dag tror.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Gentemot den siste ärade talarens invändningar skall jag be att få relatera några direkta fakta. När en mobiliseringsorder utkommer, kan det mycket väl hända, att man icke haft reda på, att en sådan åtgärd behöfver vidtagas, förrän i allra sista stund. När ordern kommer, har den värnpliktige omkring ett dygn på sig, innan han skall begifva sig till samlingsplatsen. Då således de värnpliktige redan efter 24 timmar sedan mobiliseringsordern utfärdats börja infinna sig på stationen, är det af vikt, att de så fort som möjligt kunna komma ombord på fartygen, iklädda uniform, ty utan sådan kunna de ej gälla såsom krigsmän. Och icke mindre viktigt är det, att de få varma kläder och att omklädnigen kan ske oberoende om det är dagsljus eller ej. Vi kunna icke en vinterdag vänta ut den 10 timmar långa natten, innan vi börja de första förberedande åtgärderna att sätta de värnpliktige i stånd att gå ombord å fartygen. Om vi vid mobilisering än hade folk till att flytta beklädnaden till en annan plats, kunde det icke ske med den ordning och på det sätt, hvarpå beklädnaden ligger ordnad i förrådet. Där har man afbalkat en stor sal med hyllor, så att hvarje plagg har sitt särskilda rum. På hvarje hylla finnes på tal om t. ex. byxor antecknade ett längdmått och ett mått kring lifvet. I den afbalkning i rummet, där dessa plagg förvaras, äro de ordnade efter olika storlekar. Därigenom kan man genast, när man har måtten på en karl, veta ur hvilken hög dennes byxor skola tagas. Samma är förhållandet med andra plagg. Denna ordning kräfver ett särdeles stort utrymme, hvilket icke är till finnandes inom den exercisskola som hitills för ändamålet användts.

*Ang. anslag till uppvärmning och be-
lysning af be-
klädnadsför-
råds huset å
Stumholmen i
Karlskrona.* Jag har endast velat lämna dessa sakliga upplysningar, som jag anser lika mycket som mina förut anförda skäl tala för bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Vahlquist: Herr talman! Jag skall icke med något längre anförande förlänga diskussionen i denna punkt. Jag vill endast säga, att det synes mig som om både i den kungl. propositionen och äfven i dag här i kammaren anförts en hel del skäl, som tala för detta anslags anvisande. Det är ju naturligt, att det icke kan vara lämpligt att, på sätt som framhållits, utan vidare bekläda en personal med kläder, som legat ute i vinterkylan. Och äfven under annan årstid än vintern kan det vara olämpligt att taga på sig »råa» och kanske fuktiga kläder. Alla skäl synes mig därför tala för, att kammaren bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

För öfrigt måste vi besinna, att äfven den personal, som skall arbeta i ett kallt förråd, också blir utsatt för risken att få sin hälsa förstörd. Jag skulle kunna anföras exempel därå från den mötesplats, hvarest det regemente, som jag tillhör, är förlagdt. Där har en af förrådspersonalen helt nyligen skattat åt förgängelsen med största sannolikhet på grund af olämpliga temperaturförhållanden inom förrådet.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition, hvilken synes mig vara synnerligen värd att behjärtas.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Jag hyser samma uppfattning som åtskilliga talare, som här uppträdt, att det visst icke kan vara lämpligt, att de värnpliktiges omklädning verkställs i kalla lokaler. Men jag kan icke förstå, att icke denna sak utan svårighet skall kunna ordnas på ett praktiskt sätt. Skulle det t. ex. icke, när de olika facken äro numrerade och innehålla likartade persedlar, kunna gå för sig, att, sedan kläderna till de värnpliktige utlämnats, de gå med dem på armen ned till kaser-
nen eller andra varma rum och där, sedan kläderna fått slå kylan af sig, verkställa omklädningen. Jag kan icke finna annat, än att statskottet har rätt i sin uppfattning. Ty ordnas saken praktiskt, tror jag icke, att med de anordningar, som nu finnas, en enda man skall behöfva förkyla sig.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de där-
under gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag därå och bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i adertonde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utvisade 135 ja mot 68 nej; hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 19:o)—25:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26:o)

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion, n:o 214, hade herr *S. A. K. Natt och Dag m. fl.* föreslagit, att Riksdagen, för anläggande af fasta under-vattenstorp-batterier såväl vid Oxdjupet som vid Stora inloppet till Karlskrona, ville för år 1905 bevilja ett belopp af 900,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att genast låta påbörja dessa arbetens utförande samt af tillgängliga medel förskjuta det belopp, som härför kunde erfordras redan under innevarande år, samt vid anmälan af detta beslut anhålla, att Kungl. Maj:t behagade låta omedelbart påbörja och med största möjliga skyndsamhet fullborda ifrågavarande arbeten.

Om anslag till fasta under-vattenstorp-batterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.

Utskottet hemställde, att herr Natt och Dags m. fl. ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter det berörda hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Före ångans införande såsom drifkraft på fartyg, när fartygen voro beroende af vindens riktning för sin framkomst, var faran för öfverraskande anfall medelst fartyg mot befästa hamnar icke så särdeles stor. Man nöjde sig med det skydd, som kanonerna gäfvo, samt flytande bommar af lättare eller gröfre träspiror. I och med ångans införande ändrades detta förhållande. Fartygen blefvo i stånd att oberoende af vinden, rakt emot densamma, och med god fart göra sina anfall. Ju rakare en farled är, dess lättare är detta. På 1860-talet anskaffades därför först flottar af grofva trästockar, hvilka skulle stänga passagen. Dessa ruttnade

Om *anslag till fasta under-vattenstorped-batterier vid Oxeljuvet och stora inloppet till Karlskrona.*
(Forts.)

under tidernas lopp ned, och på 1870-talet tillgrepo vi den metod, som ännu användes, att medelst stenförsänkningar, byggda tvärs öfver farvattnet, utestänga för oss obehagliga fartyg. I dessa försänkningar måste emellertid segelrännor lämnas. Till dessas försvar åter tillgrepo vi minor. När minväsendet efter nord-amerikanska inbördeskriget blifvit bragt till större fulländning, tillsattes en skandinavisk — svensk-norsk-dansk — kommitté att uppgöra förslag till fast minmateriel. Den materiel, hvartill denna kommitté framlade förslag, var fullgod för sin tid. Den var visserligen tung, enär till sprängladdning användes det gamla styckekrutet, hvaraf man ju hade ett stort förråd kvar sedan de gamla slätborrade kanonernas dagar. Man kände sig då lugn för någon tid, ty dessa minor hade en stor både moralisk och reell verkan. När ett vapen införes, dröjer det emellertid i allmänhet icke länge, förrän ett nytt motvapen uppfinnes, där så kan ske. I detta fall blef minan minans motvapen; jag syftar härmed på de kontraminingar som i utlandet utföras och hvarmed försök hafva utförts äfven i vårt land. Under förlidet års riksdag omtalade jag från denna plats, att jag, under min tjänstgöring i England, varit i tillfälle att se en rad af 12 stora kontraminingar, hvardera laddad med 500 skålpund bomullskrut, utläggas och sprängas inom 4½ minuter. Äfven andra sätt finnas att undauröja minorna, nämligen hvad man kallar för minfiskning eller hvad vi på sjömansspråket kalla för svepning, medelst ett från engelskan lånadt ord. Denna går så till, att linor eller ketteringar dragas genom vattnet; dessa fiska upp eller draga undan minorna, eller bringa dem till explosion. Detta nödvändiggjorde, som herrarne veta, anläggningen af flankeringsbatterier med lätta snabbskjutande pjäser, hvilka äro till finnandes vid hvarje af de minpositioner vi hafva. Sålunda anlades vid Göteborg, när det första fasta försvaret där anordnades, utom mineringslinjen ett flankeringsbatteri af 57 mm:s snabbskjutande kanoner. Dessa flankeringsbatterier äro verksamma när man vid dager eller nattetid vid klar luft med det elektriska ljusets tillhjälp kan upptäcka de kontraminingar- eller svepningsbåtar, hvilka framgå för att röja väg genom minfältet. Under snöfall, tjocka eller tätare regn däremot är detta icke alltid så lätt. Kännedomen om den korta tid af några få minuter, som förflyter från det att dessa båtar sätta af från sina fartyg tills de utfört sitt värf, har gjort mången betänksam. Redan på 1880-talet funnos fasta torpedbatterier anbringade i flera utländska hamnar. Det första jag var i tillfälle att se var det i hamnen Port Mahon på spanska ön Minorca i Medelhafvet. Jag kunde naturligtvis icke komma i tillfälle att i detalj granska detta, men jag vet att det fanns och hvar det fanns. Våra sjöfästningar hafva i jämförelse med dem, hvilkas inlopp vetta direkt mot öppna hafvet, en stor fördel däri, att de äro oberoende såväl af tidvattnets stigande och fallande som af den svåra dyning som sätter in uti de emot ocea-

nen öppna hamnarne. Af dessa orsaker försvåras ofta mångenstädes i utlandet anläggandet af torpedbatterier, men hos oss, i synnerhet i vår skärgård, förefinnas icke dessa olägenheter. Det är därför endast att beklaga, att 1879 års befästningskommittés förslag att anlägga ett fast torpedbatteri till Oxdjupets försvar icke blifvit vederbörligen uppmärksammat. Med anledning af detta förslag tillverkades till och med på härvarande örlogsvarf en torpedtub, hvilken lär finnas där ännu i dag. Sedan dess hafva Stockholms sjöbefästningar, hvilka skola spärra tillträdet till vår hufvudstad, lydt under ett försvarsdepartement, hvarest torpeder icke funnits. När de öfverflyttades till sjöförsvarsdepartementet, var det antagligt att snart nog ett sådant förslag skulle ånyo framläggas; och i fjol, när yrkande framkom om farledens upprensning, framlades ett dylikt förslag från regeringens sida. Detta förslag rönt icke bifall af kamrarna af det skäl att man sade sig: när vi icke rensa upp vår farled till det föreslagna djupet af 10 meter, behöfva vi icke frukta de stora pansarfartyg, hvilka äro våra egna öfverlägsna i stridsvärde, och därför behöfva vi icke heller något torpedbatteri. Jag nämnde redan här i fjol, att fartyg funnos, hvilka kunde passera Oxdjupet. Vi ha nu i Oxdjupet ett säkert vattendjup vid lägsta vattenstånd af 7,7 meter och här finnas i Östersjön — jag räknar därvid blott de två stora östersjomakterna — i närvarande stund bortåt 30 pansarfartyg, större än våra egna första klass pansarbåtar, hvilka kunna passera Oxdjupet. Jag tillåter mig att här anföra namnen på några af dessa fartyg. Jag gör då början med vår granne i öster. Vål har en stor del af hans flotta gått till Ost-Asien, men här finns tillräckligt mycket kvar i Östersjön för att göra oss betänksamma. Jag bryr mig därvid icke om, att här finnas fem stora slagskepp, nybyggda, färdiga att gå ut i sommar, på omkring 13,000 tons hvardera, ty de ligga 7,9 meter djupt och kunna således icke gå upp till Stockholm. Går jag emellertid litet längre ned i förteckningen, träffar jag på ett slagskepp, Sissoi Veliki om 10,300 tons, således omkring tre gånger så stort som våra pansarbåtar, hvilket ligger allenast 7,3 meter djupt. När man vet, att lägsta vattenståndet räknas närmare en half meter under medelvattenståndet, inser man nogsammt att detta fartyg, så vidt det icke är exceptionellt lågt vatten, kan passera genom Oxdjupet. Nästa fartyg i raden är »Imperator Nikolai I» om 9,500 tons; det ligger allenast 7 meter djupt. Ett annat — systerfartyg till detta — har äfven 9,500 tons deplacement och samma djupgående. Sedan kommer en hel klass, kallad amiralsklassen, bestående af fyra nya fartyg, det sista nätt och jämt färdigt, af mellan 4,600 och 5,000 tons. Dessa ligga icke djupare än 5,2—5,3 meter. De föra en bestyckning af ända till 4 st. 25 cm:s kanoner, förutom lättare pjäser, under det att våra pansarbåtar allenast föra 2 st. 21 cm:s kanoner. Deras öfverlägsenhet är således gifven. Äfven utom dessa finnes ett antal om

Om anslag till fasta undervattenstorpedbatterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Om anslag till fasta under-vattenstorped-batterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts)

nio ryska pansarfartyg och pansarkryssare, hvilka kunna passera Oxdjupet, såsom t. ex. en pansarkryssare på 6,700 tons, liggande blott 6,3 meter djupt och alldeles nyss färdigbyggd.

Går jag till vårt södra grannland, blir förhållandet likadant som jag nu anført, endast med den skillnaden att jag där skulle kunna uppräknat minst 20 fartyg, alla större än våra pansarbåtar, hvilka i närvarande stund kunna passera uppför Oxdjupet.

När vi ha lagt ner så mycket pengar på Stockholms försvarande mot sjösidan, är det icke annat än med klok hushållning förenligt att medelst beviljande af 348,000 kronor sätta kronan på verket och skaffa oss ett slutvärn för vår hufvudstad. Det skäl som utskottet anført, nämligen att en officiell utredning angående kostnaderna för ett torpedbatteris anläggning vid stora inloppet till Karlskrona ej föreligger — officiellt — går jag förbi och utsluter denna del af min motion. Här i Stockholm däremot finnas så många värden, som tillhöra staten och som vi under alla förhållanden böra trygga åt oss. Jag påminner bara om bankens guldförråd, mellan 50 och 60 millioner kronor. Vi ha sett hur i våra dagar öfverraskande anfall kunna göras, och huru väl vi än bevaka oss, så — allra helst vi icke ha mer än en enda afspärrningslinje permanent befäst i vår skärgård — kunna vi icke vara trygga. När krigslågan för mer än två månader sedan utbröt i Ost-Asien och anledning förefanns antaga, att den skulle kunna förflytta sig till vårt haf i öster, ansåg jag och mina medmotionärer lämpligt att framlägga ifrågavarande motion. Jag har nu framdragit de militära skäl, som tala för densamma, och jag får be att hvar och en af herrarne ville tänka på hur ett sådant torpedbatteri anordnas och hurusom det, så länge fästningens kärna är i våra händer, kan göra vederbörlig verkan. I ett af fästningens hvalfda rum, där försvaret in i det allra sista skall koncentreras — ty till och med sedan de öppna hvalfgångarnes alla kanoner äro bragta till tystnad, kunna vi räkna på att detta rum är i våra händer — skall i den fasta klippan nedsprängas den gång som leder till torpedbatteriet. Själfva torpedbatteriet består af en vid brunn, sprängd ned i hälleberget till bortåt 4 meter under vattentytan. Från brunnen spränges därpå en tunnel ut genom bergmassan och under vattentytan, osynlig utifrån. Vattnet får genom tunneln fritt löpa in uti brunnen. I denna anordnas så tuberna, och i hvar och en af dessa lägges en torped. En torped ha herrarne nog litet hvar sett; den har formen af en jättestor cigarr af 3—4 meters längd. Den framdrifves af komprimerad luft som verkar på en maskin, drivande två propellrar. Den är således själf-framdrifvande; och i spetsen har den sin sprängladdning, hvilken på nya torpeder består af 70—90 kg. bomullskrut. En torpedes fart uppgår numera till 30 à 32 knop, d. v. s. på en sekund förflyttar den sig mellan 15 och 16 meter. När nu ett så trångt farvatten som Oxdjupet skall angöras af en fientlig eskader,

tvingas den, på grund af de i segelrännan gjorda försänkningarna, att passera på ett afstånd till och med mindre än 100 meter ifrån den strand, hvarest fästningen ligger. Den tid, som förflyter från det ögonblick den person, som har riktandet och affyrandet om hand, trycker på den knapp som skickar i väg torpeden, tills den samma träffar målet, är blott 8 högst 10 sekunder, beroende på den tid torpeden behöfver för att taga fart. Ett dylikt torpedbatteri finnes vid Oscarsborg, som spärrar inloppet till Kristianiafjorden. Detta torpedbatteri lär, efter hvad jag inhämtat, vara i ständig krigsberedskap. Man behöfver blott tid efter annan inpumpas ny luft i torpederna för att ersätta den komprimerade luft, som läcker ut genom flänsar o. dyl. Man behöfver blott ha en å två man på post och, när helst ett fartyg befinner sig midtför torpedens ränna, kan denna dödsbringande projektil skickas ut och fartyget röna samma öde som de ryska slagskepp, hvilkas undergång vi i dessa dagar bevittnat.

Om anslag till fasta undervattenstorpedbatterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Den största fördelen med ett torpedbatteri är, att det när som helst kan hållas färdigt, under det att mineringen icke kan ligga ständigt utlagd, ty dels skulle isoleringen i de elektriska ledningskablarna försvagas, dels skulle minorna beväxas med sjögräs och blifva hala, så att de ej bringades till explosion, då ett fartyg stötte emot dem; och slutligen förefinns, såsom herrarne nog fått lära sig i dessa dagar, en stor fara för de egna fartygen samt för handelsfartyg, om en ständig minering skulle finnas utlagd. Alla dessa olägenheter äro icke förenade med ett torpedbatteri.

Jag har nu framlagt de skäl, som synas mig tala för anläggande af ett torpedbatteri vid Oxdjupet, med förbigående såsom jag nämnde af ett dylikt batteri vid inloppet till Karlskrona. Jag kan ej här officiellt vederlägga de skäl, som statsutskottet däremot anfört, och därför tiger jag i denna sak. Äfvenledes är det mig omöjligt att här bemöta det sista skäl statsutskottet anfört, nämligen att det skulle vara för mycket att på enskild motionärs framställning bevilja ett dylikt anslag. Här har dock afdragits mycket från hvad Kungl. Maj:t begärt och här har äfven i Riksdagen på enskild motionärs förslag tillagts mycket till försvarsändamål utan att detta skäl då fått göra sig gällande.

På grund af det anförda ber jag, herr talman, att i så måtto få förändra mitt i min motion gjorda yrkande, att jag föreslår, att Riksdagen för anläggande af ett fast undervattenstorpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg ville för år 1905 bevilja ett belopp af 348,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att genast låta påbörja dessa arbetens utförande samt att af tillgängliga medel förskjuta det belopp, som härför kan erfordras redan under innevarande år, samt, vid anmälan af detta beslut, anhålla att Kungl. Maj:t behagade låta omedelbart påbörja och med största möjliga skyndsamt fullborda ifrågavarande arbete.

Om anslag till
fasta under-
vattenstorped-
batterier vid
Oxdjupet och
stora intoppet
till
Karlskrona.

(Forts.)

Häri instämde herrar *Hedin, Trapp* och *Neigtick*.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina her-
rar! Efter den reducering af sitt förslag, som kommandör-
kapten Natt och Dag har gjort, blir det en ganska väsentlig
skillnad mot hvad han begärt i motionen. Det är ju omöj-
ligt att vederlägga, att ett torpedbatteri är ett väsentligt för-
svarsmedel, men huruvida det dock är alldeles *nödvändigt*,
därom kunna meningarna vara delade. Vi ha i åtskilliga år, när
det varit fråga om de stora fästningsanläggningarna vid Oscar-
Fredriksborg, fått höra — herrarne kunna finna det genom att se
efter i protokollen — hvad de sakkunnige yttrat, när det begärts
medel till ny pansarbeklädnad, nya kanoner och fästningsanlägg-
ningar. Finge man blott detta, förklarade de sakkunnige, blefve
det alldeles omöjligt för fienden att komma förbi Oscar-Fredriks-
borg genom Oxdjupet; och jag tror också för min enskilda del,
att det skulle vara mycket svårt under nuvarande förhållanden
att gå förbi Oscar-Fredriksborg, om vi svenskar blott äro vakna
och se upp och påpassligt använda de försvarsmedel, som stå till
buds. Man må komma ihåg, att först ha vi de yttre minlinjerna.
Sedan ha vi fästningens kanoner och, säga hvad man vill om att
en fästnings kanoner ej äro verksamma, så finna vi dock i det
nu pågående kriget att, så fort kanonerna kunna användas, japa-
nerna ej våga sig in under fästningen, utan hålla sig utanför den-
samma, så vidt nämligen de ej kunna smyga sig fram, då ryssarne
ej äro tillräckligt vaksamma. Men är man ej det, så är det det-
samma, om det är torpedbatteri eller blott kanoner; och fienden
kan nog gå förbi äfven ett torpedbatteri, om man ej ser upp.
Dessutom få vi ej glömma det skydd vi hafva i våra torpedbåtar
vid dylikt tillfälle.

I fråga särskildt om fästningen Oscar-Fredriksborg hafva nog,
antager jag, de af herrarne, som varit på besök där under senare
tid. sett ett haubitsbatteri på 8 pjäser, som står uppställt där.
Det har uppgifvits, att dessa 8 pjäser äro inskjutna så, att hvar-
enda pjäs kan riktas in på en bestämd punkt, så att, när fientliga
fartyg nalkas, man kan kasta bomber på dem. Och det har be-
stämdt uppgifvits, att detta batteri skjuter så säkert, att man på
24 skott träffat med 17 på en så stor fläck som ett af våra pan-
sarfartygs däck, och detta på 5,6 kilometers afstånd. Då kunna
herrarne tänka sig, huru pass lätt det skall vara för en fiende att
tränga fram t. ex. genom Lindalssundet mot fästningen. Något
sådant framträngande synes mig vara alldeles omöjligt. Dessutom
har man de vanliga stora fästningskanonerna, som de fientliga far-
tygen skola gå förbi. Men det lärer nog vara ganska svårt att
komma förbi dem oskadda. Skulle det dock mot förmodan lyckas,
så ha vi det sista minbatteriet vid fästningen, bestående af syft-
minor, och där måtte man väl, äfven om det skulle råda mörker

eller dimma eller regn, kunna vidtaga sådana ljusanordningar, att man på det lilla afståndet kunde upptäcka, om det nalkades fientliga fartyg, vare sig torpedbåtar eller pansarbåtar. Och det går lika fort att trycka på knappen till syftminan som att sända af torpeden; men det är dock den skillnaden att, i samma ögonblick man trycker på knappen till minan, går minan af och fartyget är fördärfvad, under det att det alltid tager någon tid innan torpeden hinner fram.

Om anslag till fasta under-vattenstorpedbatterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Nu kan man säga, att det är farligt för våra egna fartyg och för handelsfartygen att ständigt hafva minor utlagda. Men de äro ju ej alltid utlagda och böra ej heller vara det. Och då kunna de ju ej heller vara något hinder eller någon fara för våra egna fartyg eller våra handelsfartyg. Men skulle det yppa sig sådana fientliga förhållanden, att fara för öfverfall föreläge, skulle nog minorna snart vara utlagda. Vi ha ju hört af den siste talaren, att i England lägges man ut 12 minor på 4½ minut, och då borde det ej här behövas åtskilliga dagar, såsom man påstår, för att lägga ut minorna, när man där kan lägga ut dem så hastigt. Jag tror därför, att detta är ett ganska starkt försvarsmedel.

Se vi efter hvad myndigheterna yttrade i fjol, finna vi, att de ej då ansågo faran så stor och ej heller ansågo ett torpedbatteri under nuvarande förhållanden vara så nödvändigt. Men det var ett annat förhållande i fjol, då regeringen begärde, att man skulle uppressa Oxdjupet till 10 meters djup från de nuvarande 7,2 meter. Det var något helt annat då

Den föregående talaren har nämnt, att det var så många fartyg, som kunde gå igenom rännan, om man räknade alla med ända till 7,7 meters djupgående. Det är sant, jag har äfven sett listan på dessa fartyg; men tager man bort dem, som ligga djupare än det djup som våra pansarbåtar behöfva — ty jag förmodar att i händelse af krig man skall fylla upp rännan, så att nätt och jämt våra båtar kunna gå ut och in — så reduceras ju antalet ganska betydligt. Ser man emellertid efter, hvad myndigheterna yttrade i fjol i fråga om detta batteri, så finner man, att marinförvaltningen, lotsstyrelsen och chefen för fortifikationen i sitt gemensamt afgifna utlåtande förklarade att, om Oxdjupet skulle uppressas till 10 meters djup och 50 meters bredd, då vore det »önskvärdt» att ett sådant torpedbatteri blefve anlagdt. Men märk väl, mina herrar, att dessa myndigheter funnit det »önskvärdt» att i i sammanhang med en utvidgning af segelrännan anlägga ett dylikt torpedbatteri. Men så säga cheferna för generalstaben och för flottans stab till en början, att det bör anslås medel till ett sådant batteri, ifall leden skall rensas upp, men de tillägga slutligen: »Men så länge segelrännan blott medgäfvde passage för 7,2 meter djupgående fartyg, vore en så ödesdiger öfverraskning knappast tänkbar». Det är dessa två stabschefer, som yttrat detta, och då tror jag icke, att det är så farligt med ett dylikt öfverfall

Om anslag till fasta under-vattenstorped-batterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

som man nu vill låta påskina, därest vi nämligen hålla det djup vi nu ha i Oxdjupet. Men jag misstänker, att det ligger något annat bakom detta förslag, nämligen den tanken, att få vi blott detta, så rensa vi sedan upp Oxdjupet till 10 meter — om till fördel för Stockholms försvar, låter jag vara osagdt. Jag tror det åtminstone ej. Men det blir nog förhållandet att, så snart torpedbatteriet blifvit anlagdt, säger man: nu ligga vi säkra, låtom oss nu rensa upp leden till 10 meters djup.

Ett sådant förslag ville dock Riksdagen ej vara med om för lidet år, därför att man trodde, att detta skulle försvaga försvarsmöjligheterna vid inloppet till Stockholm; och därför vill jag ej heller nu vara med om detta anslag, äfven med den reducering som nu af herr Natt och Dag blifvit gjord.

Herr Wallenberg: Herr talman! När man vill afböja anslag till ett försvarsmedel, om hvilket man kan säga, att det aldrig blir föråldradt, att det aldrig blir af tidens tand fördärfvad, att det icke kan af fienden sönderskjutas och att det kostar snart sagdt intet i underhåll, då skall man ha mycket tungt vägande skäl, ty dessa egenskaper, som jag nu påpekat, äro i sanning så viktiga och beaktansvärda, att man har all anledning att noga beakta desamma.

Mig synes därför, att statsutskottets motivering beträffande denna angelägenhet icke är tillräckligt tungt vägande.

Utskottet har fäst sig vid att Riksdagen förra året afslog ett liknande anslagskraf, som då framställdes af Kungl. Maj:t. Utskottet synes uppenbarligen ha särskildt fäst sig vid, att Kungl. Maj:t i år icke återkommit med begäran om detta anslag. Utskottet har troligen just därför också till slut i sin motivering sagt, att det icke syntes vara tillrådligt att nu taga en fråga af så omfattande natur som denna under ompröfning, då den härrör ifrån enskild motionär.

Då jag är en af medmotionärerna beträffande denna angelägenhet, så vill jag nämna, att jag, förutom på grund af min uppfattning om vikten och betydelsen af detta försvarsmedel, därjämte fann det vara nödigt, att, när Riksdagen sagt nej till denna af Kungl. Maj:t gjorda hemställan, något från Riksdagens sida åtgjordes, då ju Riksdagen i annat fall på sätt och vis påtagit sig ansvaret för att detta torpedbatteri, detta dugliga försvarsmedel, hos oss saknades. Det var därför som det syntes mig vara af vikt, att man från Riksdagens sida nu tog upp denna fråga för att återställa den i det läge, att åtminstone Riksdagen icke behöfde ansvara för att ett sådant försvarsmedel icke är till finnandes.

Ehuru det kan vara obehöfligt, ber jag dock i detta sammanhang få erinra om de historiska händelser, som inträffat sedan

den tiden, då här sist talade om detta viktiga försvarsmedel, händelser, hvilka naturligtvis äro i lifligt minne hos en hvar.

Det torde med visshet kunna sägas, att minväsendets betydelse särskildt vid smala inlopp, som det, hvarom här är fråga, genom det nu pågående kriget blifvit fullkomligt ådagalagd. Då dessutom, ett stort antal af kammarens ledamöter nyligen varit i tillfälle att på platsen se och bedöma dessa saker och sätta sig in i huru förhållandena skulle komma att gestalta sig, synes det mig, att det kan vara anledning att hoppas, att denna fråga skall gå igenom; detta så mycket mera som densamma uti den moderata form, hvori densamma af Kapten Natt och Dag senast framstälts, redan af Första Kammaren blifvit antagen.

Denna angelägenhet är icke en reform af vårt försvarsväsende. Ett bifall innebär icke ett insläende på någon ny väg, utan det är, mina herrar, en lucka, som behöfver fyllas, en lucka, som, om den icke blir fyld, kan förorsaka, att vi kunna mista en mycket betydande del af vår försvarskraft. Och det är därför jag med sådan ifver önskar lägga kammarens ledamöter på hjärtat att vara med om att denna lucka blir fyld.

Herr talman, jag yrkar bifall till herr Natt och Dags hemställan.

Med herr Wallenberg förenade sig herrar *Nydal, Almquist, Åkerlund, Hjärne, Beckman, Wallis, Fredholm, Höjer, Ohlsson* i Halmstad, *Roos, Gustafsson* i Mjölby, *Nordström* i Stockholm, *Brock, Killander, Svensson* i Skyllberg och *Reuterskiöld*.

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke annat än beklaga, att jag behöfver replikera den värderade statsutskottsledamoten — jag hade helst sett att jag sluppit göra det för tredje gången. Det förekom emellertid några saker i hans anförande, som synas mig kräfva en belysning.

Den ärade statsutskottsledamoten framhöll, att japanerna hafva afhållit sig från att närma sig ryssarnes kanoner vid Port Arthur. Detta är sant, japanerna hafva, såväl under detta krig, som äfven under föregående krig med Kina, ådagalagt synnerlig god förmåga att, samtidigt med att de tillfoga sina motståndare förluster, akta sig för att själfva lida några sådana. De hålla sig på långt afstånd från befästningarna, därför att det är svårare ifrån land att träffa det lilla rörliga fartyget, hvars fart man på land icke med säkerhet känner än för fartyget att beskjuta det större målet, som ligger på land.

När det sålunda gäller att försvara den här ifrågavarande passagen med allenast artilleri, så ber jag upplysningsvis få nämna, att ifrån det fartyget, kommande genom Lindalssundet blir synligt ifrån Oscar-Fredriksborg, ända tills det kommer nära inpå och passerar fästningen, är det en distans af allenast 3,000 meter.

Om anslag till fasta undervattenstorp-batterier vid Oxådjuvet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Om anslag till fasta under-vattenstorped-batterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Om fartyget skulle forcera med 15 knops hastighet, gör det en förflyttning af 7 å 8 meter per sekund. Det är således icke mer än ett par hundra *sekunder*, som förflyta från det mannen vid kanonen får se fartyget, tills detsamma passerar. Den tid, som således skulle förflyta med 15 knops fart, blir 7 å 8 minuter, detta om fartyget inpasserar genom den södra af de leder, som leda till Trälhafvet. Inpasserar fartyget genom den norra leden, Furusundsleden, förlänges denna tid med 4 eller högst 5 minuter. Det kommer således att bli föga tid för artilleriet att verka. Om artilleriet finge något längre tid på sig, skulle det däremot vara möjligt att afvisa anfallet. Men dessa spärrningsanordningar, hvartill försänkningar, minor och nu torpedbatterier räknas, de äro just afsedda till att tvinga fartyget att under en längre tidsperiod uppehålla sig under fästningens eld; och i sådant fall bli kanonerna tillräckligt verksamma. Det är, såsom jag i min motion tillåt mig framhålla, denna växelverkan mellan kanoner och spärrningsanordningar, som gör en farleds försvar så starkt.

Hvad åter haubitseldens verkan mot ett rörligt fartyg angår, är jag rädd för att den ärade talaren från statsutskottet råkat ut för ett missförstånd. Med haubitselden kan jag träffa ett fast mål, t. ex. ett fartyg, som ligger till ankars, och det är med haubitsbatteriet allenast meningen, hvad nu särskildt Oscar-Fredriksborg beträffar, att förhindra fartyg från att intaga dolda ankarplatser bakom de holmar, som på mycket nära håll från fästningen begränsa Trälhafvet. Man kan däremot med haubitser icke med framgång beskjuta ett rörligt mål t. ex. ett rörligt fartyg. Haubitsens projektil går nämligen icke i det närmaste rakt fram, såsom fallet är med kanonprojektilen; utan den beskrifver en lång båge i luften, hvarjämte den utgår med långt mindre utgångshastighet än kanonprojektilen. De herrar, som voro närvarande vid Oscar-Fredriksborg sistlidne söndag, erinra sig nog, huruledes man tydligt kunde iakttaga, huru många sekunder, som förflöto från det kanonkulan lämnade mynningen, tills man såg vatten uppkastadt på fjärden. Mångdubblas denna tid, kan man nog förstå, att det icke går att medels haubitser beskjuta rörliga fartyg, men väl förankrade. Jag har velat lämna denna upplysning.

Minväsendet har här framhållits såsom ett synnerligen godt vapen. Det är så. Men det lider af den olägenheten, att minorna icke ständigt kunna hållas utlagda. Man kan, t. ex. vid Oscar-Fredriksborg, icke ens utlagga minorna, därest is fyller sundet. Men torpeden går 3 å 4 meter djupt under vattnet, så att den-samme, vare sig sundet är isbelagdt eller icke, bringas i verksamhet. Denna stora fördel, som torpedförsvaret erbjuder, framhöll jag icke sist, då jag hade ordet, och jag har därför velat göra det nu.

Den tid som förflyter för utförandet af en kontramining och en vanlig minering är helt olika. Ty i fråga om en kontra-

mina gör det detsamma, hvar den enskilda minan faller, bara den faller öfver minfältet. Men om jag på slarf råkar lägga ut vanliga minor, kan det gå som det gick med de ryska fartygen Jenisei, Petropavlovsk och Bojarin, hvilka stötte på minor, som de icke visste af — jag kan då komma att lida förlust af fartyg.

Ifrån hvarje mina, som skall försvara sundet, måste dessutom elektriska ledningar dragas till tändstationen i land, och det tar mycket lång tid. Den tid, som behöfves för att utlägga en minkonstruktion af en stölmina och en syftmina, uppgår till bortåt en timme, i fall vattendjupet är stort och afståndet till tändstationen långt. Kortare tid åtgår dock vid Oxdjupet, det erkänner jag. Men det tar i hvarje fall mångdubbelt längre tid att utlägga en mina, som skall vara på en viss plats — en syftmina måste jag veta på foten, hvar den skall läggas — mot att utlägga en kontramina.

Jag vill nu icke upptaga herrarnes tid längre; blott det vill jag säga, att dessa torpedbatterier äro afsedda att skydda mot öfverraskande anfall, när minering icke medhunnits.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ödman: När denna fråga förra året förelåg för Riksdagen, var det i sammanhang med ett förslag om fördjupning af Oxdjupet till 10 meter, så att större slagskepp skulle kunna gå igenom. Då var jag emot förslaget om denna fördjupning, på den grund, att jag önskade ha kvar den försvarskraft, som ligger däri att farvattnet är grundt, så att främmande fartyg icke kunna flyta igenom en viktig led. Jag framhöll då detta gent emot de båda stockholmare, som yttrade sig i saken — hufvudsakligen är det ju Stockholm, som är utsatt för denna fara — och det synes, som om jag skulle ha skrämt dem med mina ord, ty nu förefalla de att vara alltför rädda — men jag tror icke att de behöfva vara det.

Det vore ju rätt beklagligt och nedsläende, om så skulle vara, att en fara vore öfverhängande. Hvad skulle det då tjäna till med alla dessa försvarsanordningar, som vi år efter år vidtagit vid Oscar-Fredriksborg — alla dessa pansartorn, kanoner och undervattensminor — hvilka dock försäkrats vara fullt betryggande, när man nu kommer här och målar i svart och säger, att det ingenting tjänar till, om vi icke dessutom få ett fast torpedbatteri. Hvad skall man tro om alla dessa försäkringar? Hur skall det komma att se ut i framtiden? Hvar skall man finna en hållpunkt?

Den enda hållpunkt, jag i detta fall har, är, att jag icke hört regeringen uttala sitt ord i frågan. Detta inger mig den trösten, att det icke är så farligt som motionärerna målat ut det. Denna fråga är en ganska stor fråga, och den var ännu större sådan den förelåg för statsutskottet, ty ursprungligen hade äfven föreslagits ett torpedbatteri för Karlskrona. Nu är förslaget i denna

Om anslag till fasta undervattensstorpedbatterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Om anslag till fasta undervattenstorpedbatterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

del återtaget, så nu återstår endast frågan om spärrning af inloppet till Stockholm, men äfven det är i och för sig en ganska stor fråga, en principfråga.

Men, om vi nu gå in på detta, då vill jag fråga de ärade talare, som ifrat för denna åtgärd, äro vi då fullkomligt tryggade? Kan jag få ett bestämdt svar på det? Om vi nu gå in på detta, kunna de då ansvara för, att icke någonting vidare behöfver göras?

Jag har hört rykten, som torde behöfva närmare undersökas, nämligen att stora pansarfartyg, som icke kunna passera Oxdjupet, kunna beskjuta Stockholm från längre ut belägna punkter. Man borde söka få klarhet i huruvida detta är möjligt eller ej. Jag syftar på berättelsen om att en engelsk amiral skall hafva sagt, att han ifrån Trälhafvet kan nedskjuta hela Stockholm. Detta var för några år sedan. Senare har jag hört sägas, att fiendtliga fartyg skulle kunna komma in i en närmare belägen vik och därifrån beskjuta Stockholm. Det torde vara skäl i att undersöka huruvida detta är möjligt. Jag skulle gärna vilja ha upplysning om det förhållandet. Förhåller det sig verkligen så, då tjänar det icke mycket till att lägga ett torpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg, utan det är då bäst att tänka på försvaret af dessa vikar, så belägna, att dit inkomna främmande fartyg äro oss nära in på lifvet. Ty icke lärer något fartyg utsätta sig för våra minor och kanoner ute vid Oscar-Fredriksborg, om de kunna beskjuta Stockholm ifrån någon vik i närheten af Stockholm.

Jag är fullkomligt lika god försvarsvän som någon. Och jag framhöll också i fjol, att hufvudstadens försvar är det viktigaste; ty har fienden tagit Stockholm, ha vi icke mycket försvarskraft kvar. Därför vill jag också gärna vara med om allt, som är nödigt för dess försvar, men jag tror icke att det i detta fall är så farligt för oss, som åtskilliga här sökt göra gällande.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Eriksson i Bäck: Då Kungl. Maj:t icke i år gjort någon framställning till Riksdagen i denna sak, tror jag för min del, att Riksdagen och särskildt denna kammare, som till herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet kan hysa ett mycket stort förtroende, icke bör i fråga om denna angelägenhet låta sig ledas af enskilde motionärens förslag.

Då chefen för sjöförsvarsdepartementet så väsentligt begränsat sina anslagsäskanden på femte hufvudtiteln till hvad han ansett nödigt och hvad Riksdagen skulle vilja åtaga sig, så kan man hysa det förtroende till honom, att han ansett, att en sådan anslagsbegäran som den nu förevarande icke är nödvändig.

Då en framställning i fjol gjordes i något liknande syfte som nu — den kom då från Kungl. Maj:t —, var dock förhållandet ett helt annat än i år, fastän det i någon mån påminner om det nuvarande. Då var det egentligen i första hand fråga om att upp-

rensa segelrännan genom Oxdjupet till 10 meters djup. Och om Riksdagen velat gå in på detta, hade det också varit nödvändigt att förstärka försvarsanordningarna i inloppet till Stockholm. Därför föreslog Kungl. Maj:t då anordnandet af ett undervattens-torpedbatteri vid Oscar Fredriksborg.

Nu är icke fråga om någon uppreisning af segelrännan genom Oxdjupet, utan nu komma enskilda motionärer i stället och begära anslag till en försvarsåtgärd, som Kungl. Maj:t icke ansett behöflig med hänsyn till de anordningar, som redan finnas vidtagna för Stockholms försvar från sjösidan.

Skulle nu Riksdagen bifalla den föreslagna försvarsanordningen, skulle det helt säkert, såsom herr Hans Andersson i Västra Nöbbelöf förut framhållit, icke töfva länge förr än en framställning skulle komma att göras om fördjupande af nämnda segelränna. Då skulle man således på detta sätt genom en bakväg komma till samma mål, som Riksdagen i fjol förklarade sig icke vilja vara med om.

Jag hoppas, att Andra Kammaren fortfarande icke vill gå med därpå. Ty om denna segelränna fördjupas, blir det naturligtvis svårare att försvara inloppet till Stockholm, än för närvarande är fallet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Trapp: Endast ett par ord! Det finnes nog knappast inom denna kammare någon, som icke önskar, att afspärningen af sundet vid Oscar-Fredriksborg skall blifva effektiv. Den erfarenhet, man gjort om fasta minor, visar, att man icke fullt kan lita på dessa, i afseende på den verkan, de åstadkomma på främmande fiendtliga fartyg, ej heller kan man anse sig fullt skyddad med hänsyn till egna fartyg om man använder minering.

Det är svårt att utlägga fasta minor, när det är isgång i sundet, ja, det är nästan omöjligt, därför att minorerna under isgången förskjutas, och man vet slutligen icke, hvar man har dem. Det är nästan omöjligt att i en hast utlägga fasta minor, om sundet är isbelagdt. Och det är vidare mycket svårt att utlägga de fasta minorerna, då det är stark ström i sundet — strömmen kan där ha en hastighet af intill 7 knop. Hvar och en kan förstå, hvad det vill säga att under sådana förhållanden lotsa minorerna fram och förlägga dem på de platser, där de verkligen skola ligga, utan att någon fara uppstår för egna fartyg.

Jag vill också ha påpekat, hurusom man genom att anlägga ett undervattens-torpedbatteri, såsom nu föreslagits, kan vinna ett mera betryggande spärrningsförsvar och på samma gång vinna detta för en mindre kostnad än de kostnader kapitaliserade som nu årligen åtgår till öfningar i och för minförsvaret. Dessa öfningskostnader, mine herrar, äro högst betydliga. Och det är alldeles

Om anslag till fasta undervattens-torpedbatterier vid Oxdjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Om anslag till fasta undervattens- torpedbatterier vid Oxådjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

säkert, att af dessa årliga kostnader skulle på detta sätt kunna besparas hälften eller ännu mera.

Då man alltså kan vinna ett mera betryggande spärrningsförsvar för en betydligt mindre kostnad, än som nu erfordras, finner jag alla skäl tala för den af herr Natt och Dag med flere väckta motionen. Och anhåller jag därför, herr talman, att därtill få yrka bifall, på sätt herr Natt och Dag nu gjort, d. v. s. endast i hvad den rör Oscar-Fredriksborg.

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Palander: Herr talman, mina herrar! Att Kungl. Maj:t vid innevarande riksdag icke förnyat framställningen om anläggandet af ett undervattens-torpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg, det har berott därpå, att statens medel behöft tagas i anspråk för andra, för tillfället mera viktiga ändamål inom femte hufvudtiteln. Då nu emellertid frågan tagits upp på nytt af enskilde motionärer, skall jag be att för min del få säga, att jag anser, att, om detta torpedbatteri skulle komma till stånd, Stockholms försvar därigenom skulle blifva högst betydligt förstärkt. Och med anledning däraf vill jag uttrycka den förhoppningen, att kammaren ville besluta i öfverensstämmelse med motionärernas förslag.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke inlåta mig på att bemöta de många fackmän på det sjömilitära och militärtekniska området, som här uppträdt och gjort sig till målsmän för detta undervattens-torpedbatteri vid Oscar-Fredriksborg. Jag skall i stället be att få nämna några ord om de allmänna synpunkter, som vid bedömandet af den föreliggande frågan varit bestämmande för mig och i viss mån äfven för utskottet.

Herr Wallenberg yttrade, att, när man afstyrker ett förslag af sådan art som detta, man ju bör ha tungt vägande skäl; och han fann icke, att utskottet härvidlag anfört eller haft några sådana tungt vägande skäl, som hort föranleda till ett afstyrkande.

Ja, därom kan man ju ha olika mening. Utskottet har gifvetvis haft den uppfattningen, att ej heller motionärerna åberopat tillräckligt tungt vägande skäl för att förmå Riksdagen att fatta beslut i enlighet med deras förslag, som går utöfver hvad Kungl. Maj:t begärt under femte hufvudtiteln.

Det har ju från denna kammare flera gånger med styrka framhållits, att man borde söka ernå enhetlighet i försvarsplanen, så att man icke, såsom så ofta sker, liksom sågar fram än det ena än det andra utan någon riktigt fullständig planmässighet. Men, mina herrar, om man nu skall gå till väga på sådant sätt, att man den ena gången lyssnar till hvad Kungl. Maj:t har att säga i den viktiga försvarsfrågan och den andra gången till hvad

en enskild motionär, han må vara militär eller icke, föreslår, huru skall det då gå med enhetligheten och planmässigheten?

Det är alldeles gifvet, såsom också herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet nyss omnämnde, att det finnes många och stora kraf på statskassan, hvad försvaret vidkommer. Och man måste naturligtvis mycket noggrannt väga dessa behof mot hvarandra för att få fram det, som är mest trängande och nödvändigt. Ty våra tillgångar räcka icke till att tillgodose dessa alla på en gång. Men hvem skall i första rummet väga dessa behof mot hvarandra, till hvem skall Riksdagen lyssna, då det är fråga om att välja mellan dessa behof, som trängas med hvarandra, om icke till krigsstyrelsen? Jag kan icke förstå, hvart det skall taga vägen eljest. Så kommer Riksdagen sedan i sin ordning att pröfva de af Kungl. Maj:t framlagda behofven och se till, om enligt Riksdagens mening landets tillgångar förmå fylla dem.

Jag vill med detta hafva sagdt, att jag tror, att Riksdagen just på grund däraf, att Kungl. Maj:t, som vägt dessa behof mot hvarandra, ej funnit sig föranlåten att framlägga ett sådant förslag som det nu föreliggande, handlar säkrast och tryggast, om den för närvarande i enlighet med statsutskottets hemställan afslår förevarande motion.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande, och därtill har jag ett särskildt skäl, som jag nu vill framhålla. Herr Trapp sade, att om man lade ned detta torpedbatteri, så skulle man kunna minska kostnaderna för minväsendet med ett större belopp, än hvad detta batteris anläggande skulle kosta. Detta, tycker jag, är ett viktigt skäl, för att man måtte uppskjuta frågan, så att Kungl. Maj:t kan taga densamma under behandling samtidigt med frågan om minväsendet. Men till dess vi fått se, huru denna utredning utfaller, är det bäst, att vi vänta med att tala om saken.

En ledsam sak synes det mig vara, att en fackman tyckes vilja hjälpa till att lotsa fienderna in i våra skärgårdar. Jag hade trott, att man i stället borde söka att hålla dem därifrån. Jag tror för öfrigt, att denne fackman misstager sig ganska väsentligt, då han tror, att en fientlig flotta skall våga att med 15 knops fart gå genom Trälhafvet och fram förbi Oscar-Fredriksborg, under det att det ligger försänkningar i farvattnet, som knappt lämna rum för en båt att komma fram, och under det att alla fyrar, båkar och märken äro borttagna. Jag tror verkligen, herr Natt och Dag, icke, att en fientlig flotta eller ens ett enskildt fartyg skall våga att med 15 knops fart gå genom Trälhafvet och förbi Oscar-Fredriksborg, då där icke finnes en fyr, icke en båk eller något sådant. Nej, det kan han åtminstone icke få mig att tro,

Om anslag till fasta undervattenstörpedbatterier vid Oxådjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Om anslag till fasta undervattenstorpedbatterier vid Özdjupet och stora inloppet till Karlskrona. och jag tror icke heller, att han kan få någon fackman att göra det.

Dessutom sade han, att det icke går att använda haubitzer mot ett rörligt mål, t. ex. ett fartyg i rörelse. Det tror jag går mycket väl för sig. Äfven jag har sett, huru en haubitzer är anordnad. Och den, som sett detta, han vet mycket väl, att en haubitzer kan ställas rent af på millimetern, och att när skottet går af, så går det i en båge och slår ned precis på den punkt, hvarpå det riktats, t. ex. ett fartyg i Lindalssundet. Det är visserligen sannt, att icke hvarje skott träffar. Men sannolikheterna äro lika stora för att det träffar, som att det icke träffar. Ty vid ett sådant tillfälle äro naturligtvis poster utställda öfverallt och medelst telefon och telegraf satta i förbindelse med hvarje station, med hvarje batteri, ja, med hvarje kanon, och när ett fartyg kommer, så telegraferar eller telefonerar man genast: »Nu går den och den båten från Lindalssundet. Ställ kanonen så eller så! På den eller den platsen skall kulan slå ned!» Och det är lika visst, att ett skott träffar, som att det icke träffar. Jag tror, att herr Natt och Dag väl mycket underskattar de försvarsåtgärder, som redan äro vidtagna.

Jag anser således, att det är bäst att uppskjuta detta ärende, för att regeringen må få tillfälle att vidtaga de inskränkningar, som nu af herr Trapp äro föreslagna.

Herr Nilsson i Skärhus instämde häruti.

Herr Trapp: Det torde vara klart för en hvar i denna kammare, att jag, när jag sade att det skulle blifva billigare att anlägga ett undervattenstorpedbatteri, jämförde de årliga kostnaderna för öfningarne vid det nuvarande minförsvaret med ränta och amortering på de 348,000 kronor, som man skulle lägga ut för detta fasta torpedbatteri.

Herr Natt och Dag: På den öppna fråga, som framställdes till mig, vill jag svara herr Andersson, att det finnes landmärken, och på dem går jag.

Herr vice talmannen Pehrson: För min del vågar jag icke tvista med de sakkunnige om behofvet eller icke behofvet af Stockholms försvarande på det sätt, hvarom vi nu här tala, nämligen genom ett fast minförsvar. Jag vill däremot betrakta saken från en annan synpunkt, som det må vara mig tillåtet att nu framhålla.

Det är sannt, att motionären i dag fått understöd af herr statsrådet och chefen för kungl. sjöförsvarsdepartementet. Det är också lika sannt, att detta understöd, då det kommer så sent som nu, har gifvits i elfte timmen. Om jag häraf skall draga någon slutsats, så blir det den, att herr statsrådet och chefen för kungl. sjöförsvarsdepartementet visserligen icke glömt bort den del af

försvaret, hvarom nu är fråga, men att han å andra sidan icke heller ansett det vara en bjudande nödvändighet att redan i år besluta i saken. Denna omständighet synes mig vara så pass lugnande, att vi tryggt kunna låta till ett annat år anstå med denna frågas afgörande. Det förefaller mig så mycket naturligare att vi böra välja denna väg, som vi väl icke kunna förneka, att regeringen i all tid, men framför allt under de senare åren, haft försvarsfrågan till sitt ständiga ögonmärke och af landet begärt den ena stora uppoffringen efter den andra för att bringa försvarsväsendet i så godt stånd som möjligt. När vi tänka närmare efter, skola vi lätt finna, hurusom representationen kan ha det svårt nog att följa regeringen något så när i dess anslagskraf på detta område och därför icke bör uppmuntra de enskilda motionärer, hvilka till äfventyrs, än då och än då, komma med framställningar om anslag till försvaret.

Af dessa skäl tror jag att kammaren gör klokast uti att nu bifalla statsutskottets i ämnet gjorda hemställan.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Det lär väl icke finnas en enda inom denna kammare, som icke är angelägen om att vårt land skall erhålla ett så fullständigt och kraftigt försvar som möjligt. Frågan härom är därför af sådan vikt och sådant allvar, att den kräfver ett lugnt diskuterande. Jag tror mig då icke göra mig skyldig till någon öfverdrift, om jag säger, att den ärade motionären icke här ådagalagt ett för frågan erforderligt lugn; särskildt har detta felats honom i hans näst sista anförande, då han skulle anställa en kritik af hvad herr Hans Andersson yttrat i denna fråga.

Motionären, herr Natt och Dag, framställer saken så, som vore det nästan fullkomligt omöjligt att med kanonerna från fästningen träffa ett i gång varande fientligt fartyg; man skulle nämligen ej kunna veta, i hvilket ögonblick man borde affyra skottet, emedan, såsom han uttryckte sig (om jag fattade honom rätt), det skulle förlöpa endast några få sekunder från det att mannen vid kanonen finge sikte på de fientliga fartygen och till dess att han borde affyra skottet. Men enligt hvad vi i söndags vid besöket å fästningen kunde inhämta, var det icke mannen vid kanonen, som hade att observera det fientliga fartyget, utan denna uppgift hade anförtrotts åt en särskild utkik vid siktlinningen, och då det fientliga fartyget kom i rätta siktlinjen var det denna utkik, som i det rätta ögonblicket gaf en signal till mannen vid kanonen. Så meddelades oss då, och det är därför önskligt att framställningarna och upplysningarna i dylika ärenden lämnas så korrekta, att ingen af oss må blifva i detta afseende vilseledd. På samma sätt tror jag också, att det icke är mannen vid torpeden, utan mannen på utkiken, som har till uppgift att i det rätta ögonblicket gifva tillkänna, när en torped skall affyras. Men om det

Om anslag till fasta undervatienstorp-batterier vid Oxådjupet och stora inloppet till Karlskrona.
(Forts.)

Om anslag till fasta under-vattenstorped-batterier vid Oxidjupet och stora inloppet till Karlskrona. är så, som herr Natt och Dag påstod, eller att ett fientligt fartyg, som söker forcera inloppet, därvid går fram med en fart af minst 15 knop, så är det väl icke så säkert att en torped är att föredraga framför en fast mina. Tvärtom, det är väl mycket större sannolikhet för att en fast mina, som medelst en tillhörande elektrisk ledning kan fås att på mindre än en sekund antändas och krevera och därigenom ögonblickligen förstöra det fientliga fartyget, är mycket att föredraga framför en torped, som kanske har att tillryggalägga 80 till 90 meters bana innan den kan träffa det fientliga fartyget.

Vidare har herr Natt och Dag sagt, att det skulle krävas minst en timmes tid att utlägga en mina — kanske det kunde åtgå en något kortare tid att utlägga en mina i Oxidjupet, sade han. Ja, mina herrar, om det är så, att vi skola utlägga dylika minor först då ett fientligt fartyg kommer inom synhåll, ja, då är det hopplöst för oss, då hafva vi icke längre någon utsikt att kunna försvara vårt land. Men nu tror jag icke, att det i den vägen är så illa ställt för oss, som den ärade talaren syntes vilja göra troligt.

Jag håller också före, att det vore mycket nyttigt, om vi kunde erhålla en fullständig, sakrik utredning angående hvilka försvarsåtgärder som, jämte de af oss redan vidtagna, vore att föredraga, antingen ett torpedbatteri eller fasta minor. Man kan ju nämligen tänka sig, att hvardera af dessa olika försvarsvapen har sina företräden och sina olägenheter, hvarför det är svårt att välja dem emellan. Låtom oss därför med lugn afvakta tiden. För min del hyser jag det förtroendet till vår regering, att den icke skall försumma göra sin plikt i detta fall. Jag tror därför att kammaren åtminstone för denna gång kan med lugn taga statsutskottets hemställan, till hvilken jag nu anhåller få yrka bifall.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf. Ja, det är naturligtvis svårt för en icke-fackman att inlåta sig i diskussion med en fackman. Men jag vill dock framställa ytterligare en fråga till herr Natt och Dag. Det har framhållits af honom och äfven af andra under diskussionen, att detta undervattenstorpedbatteri hufvudsakligen afsåges att tjänstgöra under mörker, dimma och regn, och att det då skulle göra sin största nytta. Jag frågar då: »hvad går herr Natt och Dag efter, när det är mörker, regn och dimma?» Kanske han då också går efter landmärken? Ja, det lär nog då komma att gå på land.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, nämligen dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag därå och bifall i stället till det af herr Natt och Dag under öfver-

läggningen framställda yrkandet, fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i tjugusjätte punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit det af herr Natt och Dag under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 145 ja mot 71 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen att uppskjuta den vidare handläggningen af förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *T. Zetterstrand* under denna dags eftermiddagsplenum samt under tiden från och med den 21 till och med den 23 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,55 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.
